

PALOTAI KRÖNIKA

K É Z I R A T G Y A N Á N T !

Kiadja: Honismereti, helytörténeti közlemények
Csanádpalota Nagyközség Tanácsa
A Csanádpalotai Kelemen László Művelődési
Otthon Honismereti szakkörének lapja

Csanádpalota: nagyközség

A községi tanács decemberi ülésén ünnepélyes csendben hallgattuk Dr. Komócsim Mihály elvtárs, a Csongrád megye Tanács Elnökének szavait:

"Megtisztelő feladatnak teszek eleget, amikor Csongrád megye Tanácsának megbízásából átadom Csanádpalota község nagyközséggé alakulását kimondó alapító oklevelet.

Államunk és pártunk politikájának célja, hogy az igazgatási feladatokat közelebb vigyük a lakossághoz. Lehetőséget adjunk a magasabb szintű gazdálkodási, kulturális, egészségügyi ellátási feladatok megvalósításához."

A tanács hatásköre nagyközi tanácsá alakulásával lényegesen bővült.

Hatáskörünkbe kerül többek között az építési engedélyek kiadása, kereskedelmi egységek létesítésének engedélyezése és működésük ellenőrzése, kisipari engedélyek kiadása és működésük ellenőrzése, elsőfokú adóhatósági feladatok ellátása, gyámügyek, hadigondozás, szabálysértési ügyek intézése.

Bővült a tanács hatásköre az intézmények fenntartása terén. Többek között községi feladat a pedagógusok, községi orvosok kinevezése.

Kereskedelmi szolgáltatóipari ellátásunk, az e feladatokat ellátó gazdasági szervezetekkel való együttműködés keretében magasabb szinten valósul meg.

Lehetőség nyílik a helyi foglalkoztatottságot növelő ipari üzemek létesítésére.

Felsőbb párt- és kormányzati szervek határozata értelmében a nagyközségek fejlesztését kiemelten kell végrehajtani. A központi szervek rendelkezésére álló fejlesztési alapok községekre eső részének jelentős hányadát a nagyközségek fejlesztésére kell fordítani.

Lakosságunk fokozottabb támogatását kell kérni községünk szépítése terén, hogy rangjához méltóan tiszta, gondozott és virágos legyen.

Palázs István

Bazsó Dénes

C. VÁRDÉPOLÓFA KÖZSÉG TÖRTÉNETE.

A legrégibb időktől napjainkig. 3. rész.

Arra nézve nincs adatom, hogy az említett szárazság miatt hány ember pusztult el, de hallottam idős emberektől, hogy igen sokan meghaltak az éhségtől és az egyoldalú táplálkozásból, mert a kihalozott állatokkal nem hagyták megdöglenni, hanem elpusztulásuk előtt levágták őket. Féléven át jóformán huson élt a lakosság.

Községünkben az első orvosnak nem volt diplomája, csak foghúzásra volt bizonyítványa. A község akkori vezetői azonban ennek ellenére is felfogadták, mert megelégedett évi 3.000 Ft fizetéssel és orvosi látogatásért 20 krajcárt kért. Ez az ember a doktori címet is bitorolta. A törvény előírta, hogy 4000 lakosú községek kötelesek orvost tartani. Igen ám, de nem volt még orvosi lakás sem, tehát végzett orvos ide nem jött.

Az első orvos nevét nem tudtam kikutatni, csak azt, hogy 1883-ban jött a községbe. Fizetése évi 800 forint volt, míg beteglátogatásért 30 krajcár járt neki. Ez az orvos nem sokáig volt a községben, elment olyan helyre, ahol lakást is kapott. A következő orvos Dr. Tabakovics János volt, aki 1891-ben kezdte meg nálunk működését.

Az orvosi lakást 1904-ben építették fel. Ettől az időtől állandó orvosa volt a községnek, de az 1920-as évek végén már három, majd az 1930-as évek elején négyen voltak. Ezek közül egy - Dr. Béri István -, mivel a község járási székhely lett - járási tiszti orvos volt. Dr. Révész István és Dr. Kander Győző községi orvosok és Dr. Kriván Gyula mint magánorvos működött. Később Dr. Kander helyett Dr. Kriván Gyula lett a községi orvos. Jelenleg két orvosa van a községnek.

Mint minden új intézményt, így a Zöldkeresztes egészségház működését is idegenkedve fogadták az emberek. Első vezetője tanfolyamot végzett fiatal lény volt. Az egyik asszony véleményét szószerint idézem:

/folytatjuk/

70 ÉVE

- Brengarten Henrik emlékére. -

Az 1920-as, 30-as években első öregek, de szüleim is gyakran emlegették Brengarten Henrik községi főjegyzőt, aki az embereket - már az 1890-es években - nem a foglalkozásukból mérlegelte, hanem az emberiséssel szemben tanúsított magatartásukból és az általuk végzett munka minőségéről. Sokszor a széjhagyományok után kutatva lapozok az 1890-es években írt és már csergült papírok között, illőnek tartom, hogy megemlékezzünk e haladó szellemű községi főjegyző tevékenységéről.

1893-ban, Brengarten kezdeményezésére építették Ocsanádpalotán, a templom melletti első óvodát. Az építés nem volt könnyű, mert az

akkori plébános tiltakozott és 12 db le- és felirat látott napvilágot, amelynek Brengarten a következő mondattal tett pontot a végére: "Krisztus több volt, mint egy falusi plébános, mégis azt mondta: engedjétek hozzám a kiscsedeket..."

És a 2437/1893. sz. püspöki leirat is arról szól, hogy "Rátz plébános nyugodjon meg az óvoda templom melletti felépítésében."

1894-ben Brengarten főjegyző közbenjárására nem a hétezer holdas Blaskovits nagyságos uré lett az 1077 holdas kövegyi Kis- és Nagypusztá, hanem a lakosságé. Sőt az említett területen áthúzódó 227 holdas holt meder községi tehénlegelőként a község tulajdonába került.

Ugyanezen évben Brengarten beszélt rá a községi képviselő testületet, hogy ne tiltakozzanak, mint Nagylak város, a vasutállomás faluszéli építése ellen, mert jó lesz az, ha közel lesz az állomás a faluhoz. És rá hallgattak, pedig igen tiltakoztak, mondván, ha az a masina, vagy mi a ménkü itt bődörög a falu szélén, könnyen elgázolhatja az állatokat, de meg ha setétben is jár, neki mehet a házaknak is, aztán meg ugyse ülnek rá, mert a masiniszta /mozdonyvezető/világgá is szalaszthatja.

1895-ben Brengarten a községi tehénlegelő keleti szegélyén cserép- és téglagyárat létesített, ami után a község utcáinak megkezdtek a gyalogjárdával való kövezését, vagy téglázását.

1896-ban Brengarten meggyőző javaslatára az ezeréves ünnepélyre megkezdtek a mai Tanácsházának emeletes építését és kiadták az "Emlékirat" füzetet Csanádpalota községről,

1897-ben Brengarten patronálásával megjelent a Csanádpalotai Hírlap, melynek szerkesztői között - az öregek után mondván - K á l m á n y Lajos, az akkor Palotán élő folklórlista plébánost is emlegették /a Hírlap egy példánya K i n y ó István tulajdonában ma is megvan./

1901-ben Brengarten főjegyző K e l l e m e n László Palotán elhunyt első magyar színigazgató emlékművét a községháza előtt lévő Szt. János szobor helyére akarta helyezni, az említett szobrot pedig a templom elé. Erről is vannak iratok, de az áthelyezés elmaradt. Brengarten kórházba került.

1902. Brengarten Henrik községi főjegyzőt holtan hozták Palotára. Amikor koporsóját a gyászkocsi az állomásról a mai Ó-temetőbe vitte - mondták nagyapáink és a nékem szavahihető szüleim - : a falu apraja nagya várta és könnyezve kísérte utolsó útjára. A tisztelet és megbecsülés jeléül márványoszlopot állítottak neki, melyen arcképe ma is látható, de ennél sokkal több volt, amit ő tett a község fejlődése és a lakosság boldogulása érdekében.

/Brengarten palotai tevékenységét B a z s ó Dénes helybeli tanár is ismerteti a Honismereti szakkör keretében./

Asztalos P. Kálmán

J E L E N Ü N K K R Ó N I K Á J A

A termelőszövetkezet társadalmi közösség, így ennek Szociális-Kulturális Bizottsága és a Nőbizottság nap mint nap foglalkozik szociális-kulturális és jóléti feladatokkal. Tevékenységét igyekszik községünk egyéb gazdálkodó egységeivel összehangolni.

Az Öregek Napközijében a Haladás és Törekvés Tsz, a KTSz, az ÁFESz és a Legeltetési Bizottság hozzájárulásával megható ünnepek zajlottak le. A kis óvodások műsora, a vendéglés, az ajándékok könnyes mosolyt csaltak a ráncos, megfáradt vonásokra. Ez alkalommal mesélték boldogan, hogy rövidesen sor kerül arra, hogy rendszeresen fürödhetnek a napköziben, és arról, hogy olyan szerető gondoskodásban részesülnek, amelyről elképzelésük sem volt.

Ugyanilyen hozzájárulással lett a két óvoda és bölcsőde karácsonyi ünnepe is megrendezve.

Mi a termelőszövetkezeten belül azokat a teljesen magányos öregjeinket kerestük fel ajándékokkal, akik éppen ezen a napon - a szeretet ünnepén - várták a közösség gondoskodását és szeretetét. De nem feledkeztünk meg arról a két földéaki Szociális Otthonban lévő tagtársunkról sem, akik az ottani gondoskodás ellenére is várva várják minden évben régi munkahelyük, a tsz közösségének látogatását.

Két olyan szegénysorsu családnak is juttattunk pénzösszeget, akikre igazán ráfér a segítség.

- . -

A téli hónapok estéit a továbbképzés-oktatás különböző formáira felhasználják tagjaink. Nődolgozóink már harmadik éve járnak a NŐK KLUB-jába, ahol eredeti népi himzést tanulnak Vág völgyiné tanárnő szakavatott vezetésével. Külön öröm ez évben, hogy nagyobb létszámmal érdeklődnek a fiatal asszonyok is, így mintegy 50 fő hallgathat különböző témájú előadásokat. Legutóbb Dr. Bálint Sándor: Magyarországnéprajzi csoportjai-ról Gila Mihály: Kül- és belpolitikai tájékoztató-ját, majd pedig Dr. Vecskó Józseftől: Ki szereti igazán gyermekét? című előadásokat hallgatták nagy figyelemmel.

- . -

A Haladás Tsz megvásárolt 100 db Falukrónikát tagjainak, hogy ismerkedjenek községünk multjával és jelenével.

/Markovics Gézné
Haladás Tsz/

- . -

A Szülői Munkaközösség az 1971. évben végzett munkájának sikerére szép ünnepélyt rendezett. E munkák lelkes szervezője Gardiné Bálint Vica, míg állandó munkatársai: Ádók Istvánné, Flórián Andrásné, K. Szabó Sándorné, Krobák Lászlóné, Csókás Jánosné, Tóth Antalné és Prágai Jánosné.

- . -

A Méhésztársulás által a Törökvis Tsz és a Legeltetési Bizottság területén nevelt Japán- és Csörgőfa suhángokból rügyfakadásig 580 /ötszáznyolcvan/ darabot osztott ki a Társulás.

A Hazafias Népfront vezetőségválasztó közgyűlésén nagy tetszéssel fogadták a jelenlévők az Uttörők énekszámait, melyet Vágvölgyiné tanárnő szép sikerrel irányított.

A közgyűlésen újraválasztották elnöknek Dr. Várkonyi Ferencet, titkárnak Nádudvari Jánost.

---los.

Az önkéntes véradó napon községünkben, a két körzeti orvos közreműködésével, hetvenketten adtak vért. A véradás március 11-én, a rákszüréssel egybeeső napon történt, mely utóbbin 80 lakostársunk vett részt.

Pánczél Józsefné.

ELŐDEINK KONYHÁJA: A PITAR

Régen, legalább is a kilencszázas évekig, az utcára véggel építették a házakat. Az utcai szobát „nagyháznak”, a hátsó szobát „kisháznak” s a középsőt /a konyhát/ „pitarnak” nevezték. Az éléskamra a kisház után következett és rendszerint az eresz alá nyílt. A kis- és nagyházba a pítaron keresztül jutottak be. A pítart úgy építették, hogy a nagygerenda /mestergerenda/ alá falat raktak, melynek csak középső részét hagyták szabadon, mintegy nagyajtót. Az ide leválasztott első rész volt a tisztább, díszesebb. Olyan volt, mint egy előszoba és úgy nevezték, hogy „előke”. Ezt fehérre meszelték és a falakra virágos tányékokat aggattak.

A pitar belső részét a füst miatt sötétre, vagy egyszerűen sárgafölddel meszelték. A belső részen, a mennyezeten, egy négyszögletes nyílást hagytak, ahol a füst a kemencéből a szabadba távozott. E szabadkéményt úgy építették, hogy a padlásra, a nyílás négy sarkához egy-egy oszlopot állítottak, amire léceket erősítettek s ezeket vesszővel, vagy náddal, gyékénnyel körül fonták és kívül-belül sárral tapasztották. A kéményre deszkából „kalapot” helyeztek, hogy az esőtől védve legyen.

A későbbi építkezéseknél már csak a kemence szája előtti sarkot választották el fallal, amit úgy neveztek, hogy „kamil”. Ennek szétnyitható nagy ajtaját kamilajtónak említették. Az akkori szokás szerint a kemence szája elé padkát s ezen volt a vesszőből font és sárral tapasztott „tévő”. Fűtés után ezzel zárták el a kemence száját. Egyesek „előténok” is nevezték. Az említett padkán állt a háromlábú vasláb, amire a vaskotlát, serpenyőt helyezték, mert elődeink még ezen főzték az ételt, ezen melegítették a vizet. A 94. éves Jancsik András bácsi szerint az ő gyerekkorában még nem volt kállan, sem berakott tűzhely.

A háromlábú vaslépcsőn főzték mindent. Ezt vitték a mezeti munkába, s ott főzték a kukoricakását, arhonyát, lebbencslevest. Télen pedig a kemencében vészonszilkéban, fazékban /égetett edényekben/ főtt a bab, a káposzta, kukorica vagy disznóhús. Ezeket az edényeket „kemencékocsi” segítségével tolták be és húzták ki. A cserépszilkéken kívül ösmerték a kétfülvű cserép tészteszűrőt, a kétfülvű cserépkanakát, amiben az erős paprikát savanyították, és a csörgős cserép-korsót, amiben ivóvizet tartottak. A zsétárból ugyanezek cserépköcsőgökbé, vagy csuprokba, szilkébe szűrték a tejet. De cserép volt a zsirtartó és a nécső /pálcs/ is, mellyel esténként világítottak.

A fából készült és faszörményből körülvett vajköpülővel ma már nem igen találkozunk, ha csak a múzeumokat nem tekintjük meg. Ugyanígy a fából készült mállógómozár is kiment divatból, noha úgy tartják az öregek, hogy az abban tört mák ízletesebb volt a darált máknál. Kedvelték a fadézsában gyúrt és érelt erős turót, melyet főtt tész-tára szórtak. Ételeiket, fűszereiket tartották még kisebb-nagyobb fakupákban, fakanalat, vízes csobolyókat, boros kulacsokat használtak.

A pitar butorzata jóformán csak a fiókos, ajtócs „almárium” volt, tetején a polcos „télcs”. Ez kisebb szekrényfélének is mondható. Az almáriumot sokan „teklának” is nevezték, majd pedig fazekasnak hívták, mivel ebben tartották az edényeket. Akadt még egy-két láda, melyekben a tejcs köcsőgök voltak elhelyezve, míg az üres köcsőgöket a T-betű alakú és felülről fa-szegekkel elilátott köcsőgtartóra, vagy a léckerítésre aggatták. A pitar faláról elmaradhatatlan volt a bolt-hajtásos mélyedés, amit vakablaknak neveztek. Régen ennek párkányára tették az olajméceszt, míg később már csak virágos tányérokat aggattak rá.

Pánczél Józsefné

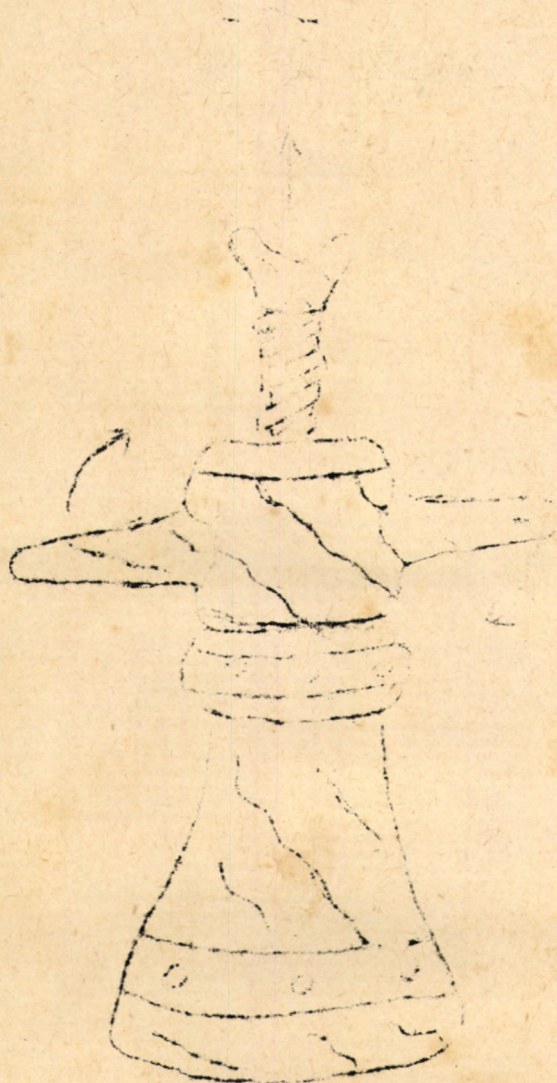
JELENÜNK KRÓNIKÁJÁBÓL

- 1972. április 4. -

Felszabadulásunk Ünnepeén a község lakói közül több szószóló jelentek meg az ünnepségen. Az ünnepi beszédet G i l a Mihály iskolaigazgató, az MSzMP titkára mondta, ecsetelve az eltelt 27 év sikereit és nehézségeit. A színvonalas felszabadulási ünnepély a község középpontjában elhelyezett Felszabadulási Emlékmű előtt zajlott le, ragyogóan napfényes időben. Az ünnepség színvonalát nagyban emelte az uttörő zenekar szereplése. L ő c s e i Mihály karnagy vezényletével és a József-né tanárnő által vezetett irodalmi színpad műsora.

Régi emelő.

Ma már kevésbé ismert eszköz, mert a hévér helyettesíti. Olyan terhek emelésénél volt használatos, ami felülmúlta az emberi erőt. Az úgynevezett „fejen” 3 fogantyú volt kifaragva /a harmadik a rajz-

Régi emelő. Rajzolta: Szügyi László.

zon nem látható/, mely a nyíl irányában forgatva végezte az emelést. A fölfelé mutató nyíl alatt látható csavar, melyet a kenőccsel kentek, a csavarás szerint emelte, vagy eresztette a csavar villájába helyezett terhet. Az emelő alja, feje és csavarja teljesen fából készült.

Az emelőt Török János, Csánádpalota, Arany János utcai lakótársunk adományozta a helyi Honismereti Könyvtár 1972. tavaszán.

- los.

- . -

N É P D A L O K

a múlt századból.

Folyamatosan közlök régi népdalokat. Egy részét még gyerekkoromban tanultam nagyanyámtól, aki 1863-ban született. Pár darabot pedig

nagynénémétől hallottam, aki szintén nagyanyámtól tanulta. Ezek a dalok még ismeretlenek. A Falukrónikában közlöm a szövegeket. A dallamokat szöveggel együtt hangszalagra vesszük.

Az első népdal szereplőit, Szeles Gergely bírót és Sojnóczki László gazdalegényt a múlt században ösmerték.

Tökre tököt

Tökre tököt, makkra makkot,
Sojné Laci hatot kapott,
Csuhaj lárom
Ráde rakatom.

Szeles Gergely megverette,
Mert a lányát nem szerette,
Csuha János,
Ráde rakatom.

Vedd el Laci a lányomat,
Réd iratom a házamat,
Csuha-j lérom,
Réde rakatom.

Nem kell nékem a kend lánya,
Pirositós a pofája,
Csuhaj lárom,
Réde rakatom.

Hogy ki írta a szöveget és ki adta hozzá a dallamot, ezt nagyanyám se tudta s ma is rejtély.

Bazsó Dénes.

.....

PALOTAI KRÓNKA a Csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon honismereti szakkörének lapja.

Kiadja : Csanádpalota Nagyközség Tanácsa
Lektorálja: : Gila Mihály MSZMP Egys.Vez.Titk.
Szerkeszti : Szerkesztő Bizottság.
Borítólap : Szügyi László és Kinyó István munkája.

8. szám ————— 1972. április

.....

Saját példány!

9. szám 1972. július

PALOTAI KRÖNIKA

KEZIRAT GYANANT!

Honismereti, helytörténeti közlemények

Kiadja: Csanádpalota Nagyközség Tanácsa

A Csanádpalotai Kelemen László Művelődési

Otthon Honismereti szakkörének lapja

B e v e z e t ő

Ismét új számmal jelentkezik a "Palotai Krónika" a Művelődési Otthon Honismereti szakkörének lapja.

A lelkes honismereti szakköri tagok hétről-hétre gyűjtik az anyagot, a Krónika számára, mentik a község régi emlékeit.

Az igen tiszteletre méltó munka elismerést vált ki a község lakosságából. Valamennyien örülünk, hogy a honismereti munka kedvező talajra talál a fiatalság körében. Érezzük, hogy az épülő Művelődési Ház tartalmi munkájában a honismereti szakkör méltóképpen megtalálja munkáját.

A "Palotai Krónika" mint a neve is mutatja jelentős részt vállal a múlt eseményeinek feltárásából. Az elmúlt századok, de különösen a századforduló eseményei, szokásai, munkái kerülnek mélyebb feltárára. Történelmileg közelálló események ezek, még bennünk élnek, tudunk róluk, esetenként el is fogadjuk, vagy éppen idealizáljuk. A történelem azóta jelentős fordulatot vett. Meggyorsultak az események, jelentősen megváltozott az élet. A Krónika igen szép feladata az is, hogy napjaink rohanó életében, a technikai forradalom jelenlegi szakaszában irodalmi eszközzel megőrizzük elvégzett munkánkat, községünk eredményeit. Erre utaltam már a 7. számban is, ezzel szeretnék néhány gondolattal foglalkozni most is.

Községünk területén nyitott szemmel járva, mindenhol lázas munkával találkozunk. Nagyon sok jelentős létesítményünk több millió forintos költséggel épül. Méretét, hatását tekintve ma még nem tudjuk felmérni sem a Művelődési Otthonnak, a Sertéskombinátnak vagy az ABC Áruháznak sem. Néhány év múlva történelem lesz napjaink eseménye, a nagyközséggé válás, a termelészövetkezetek fejlődése, a modern lakáskultúra kialakulása, új szokások kialakulása, a lakosság szükségleteinek magasabb szintű kielégítése. Szocialista társadalmunkban minden a dolgozó emberért van. Napjaink erőfeszítésének középpontjában az ember áll, aki munkájával építi szocialista hazánkat, ugyanakkor munkája gyümölcseként megtalálja egyéni számítását is. Aki nem akar régi módon élni, dolgozni és gondolkodni. Ujjat, fejlettebbet, tökéletesebbet akar. A könnyebben végzett munkája után szabad idejének hasznosabb eltöltését, szórakozási igény ennek műveltebb kielégítését tervezi akarva-akaratlanul. Krónikáknak erre kell irányulni a jövőben. Segíteni a múlt feltárása mellett a jelen valóságát, a szocialista tudatformálást helyi művészi eszközökkel. A "Palotai Krónika" korszerűsítésére ösztönözze ez a néhány sor is községünk lakosságát, vezetőit a honismereti szakkör tagjait akik szívügyüknek tekintik községünk fejlődését, eredményeink megőrzését.

Gila Mihály

MUNKÁNK KRÓNIKÁJA

Termelőszövetkezetünkben a Nők Klubja harmadik éve rendezi meg a téli hónapok alatt a kézimunka tanfolyamot, ahol főleg az eredeti népi himzések megszerettetése és a nődolgozók általános tájékoztatása a fő cél. Alábbiakban ez évi eredményeinkről adunk tájékoztatást:

Megnyitónkon részt vettek: a Párt- és Gazdaságvezetőink, Területi Szövetségünk nőfelelőse: Szerdahelyi Tiborné, Monostori Ernő Járásunk Művelődésügyi Osztályától, aki a termelőszövetkezetek kézimunka szakköreinek legszebb munkáiról készült filmet vetítettette.

Tanfolyamunk lelkes és szakértő vezetőjének, Vágvölgyi Jánosné tanárnő vezetésével mellett 40 nődolgozónk 80 db kézimunkát készített el, melynek zöme eredeti népi himzés, közte 22 tanfolyamhallgató rábaközi himzésű ruhája. De készítettek: mattyó göcseji, torockói, buzsáki, kalocsai, írásos, karádi, keresztszemes munkákat is, melyeket konyhegarnitúrákra, faliképekre stb. alkalmaztak. Tanfolyamvezetőnk sajáttervezésű subaszőnyegek, párnái és faliszőnyegek is nagy számban készültek.

Örömmel fogadták hallgatónk a különböző témájú előadásokat. Bálint Sándor egyetemi tanár hangulatos, értékes előadását tanfolyamunk jellegéhez szorosan kapcsolódóan. Asztalos P. Kálmán, a Honismereti Szakkör tagja Kálmány Lajos mese és adomagyűjtésével szórakoztatta a hallgatókat.

Másik előadásunk témája a gyermekneveléssel foglalkozott, melyet Dr. Veczkó József egyetemi tanár tartott.

Két előadás hangzott el bel- és külpolitikai kérdésekről, melyet Gila Mihály községi párttitkár tartott.

A tanfolyamon elkészült munkáiról május 1-től 5-ig kiállítást rendeztünk. A kiemelkedő darabokról a Művelődési Osztály színes felvételeket készített.

Látogatási naplónk bejegyzései elismerésről tanuskodik.

A látogatók száma: 300 fő s külön öröm számunkra, hogy Hadobás Mihályné, Kruzslicz Lászlóné Juhász Lászlóné pedagógusok négy osztály tanulóival látogatták meg kiállításunkat.

Téli foglalkozásunkat a hallgatók, hozzátartozók és vezetőink részvételével, közös vacsorával fejeztük be.

Nődolgozóink most már, a téli összejövetelek jó emlékeivel végzik termelő munkájukat, ki-ki a maga területén.

Markovics Gézané
a Nőbizottság elnöke.

Honismereti Szakkör

Miként a múlt évben, úgy az évben is június 17-én, az Ifjúság részére "honismereti kirándulást rendezett". Utunk a határnak olyan részére vezetett, ahol még nem jártunk és ismeretlen volt előttünk. Elsőnek a volt Blaskovics uradalmon keresztül, a határ északi sarkán lévő és szájhagyományban emlegetett Fekete-halomhoz mentünk. Ezt a halmot - mondja a szájhagyomány - ez a Fekete György gróf hordatta, aki 1750-60-ban Palotát telepítette a Mária Teréziának országbirójaként is szerepelt. Ez után megtekintettük a ma Csikós pusztának nevezett régi majort, ahol láttuk, a volt urasági kastélyt, mely jelenleg kulturháznak szolgál.

Ez alkalommal átmentünk Királyhegyes községbe, majd pedig a Rác-uton visszafelé jövet, a palotai földbányát tanulmányoztuk, hol valóban nyoma van egy régi településnek.

A Rác-ut még abból az időből kapta nevét, amikor a török uralom idején, Vásárhely felől haladva, ezen az uton hajtották az állatokat, a Maroson keresztül. Rácországba.

Az élményben gazdag kirándulásért ez uton mondunk köszönetet a csanádpalotai "Törekvés" MTSZ. Vezetőségének, köztük Hires György tsz. elnöknek, ki a kulturális bizottsággal megértette és lehetővé tette a kirándulást. De köszönettel tartozunk Kiss Ferenc sefőrnök és Ifj. Nagy Antal autóbuszvezetőnek, kik figyelmes vezetésükkel kellemes utazásban részesítettek. Végül köszönetet mondunk Asztalos P. Kálmán bácsinak a kalauzolásért és a határ ismertetéséért.

Győri Sándor VIII. oszt. tanuló

oo

Határmenti barátság

1972. június 11-én a csanádpalotai Szakmaközi Bizottság dicséretes rendezésben baráti találkozára jöttek Palotára a romániai Nagylak város sportkedvelői és barátai. Első utuk a község megtekintése, hol érdeklődést tanúsítottak az Ó-temető üres területén most épülő társasházak iránt. A Kelemen László tér látogatása után betértek egy pár percre a Fényes vendéglő megtekintésére, innen a KIOSZ-ba, hol egy-két billiárd- és sakkiparti után a Nevelőotthonba vezetett utjuk, hol ismét társalgás következett. A Nevelőotthonból a Sportpályára haladtak. Itt a délutáni mérkőzésben 3:2 arányban győztek a palotai sportolókkal szemben.

A nagylaki vendégek vezetői: Molnár Rudolf tanár, Popp Traján a nagylaki KTSZ vezetője és Koleczkó Stefán.

A palotai vendéglátók közt: Galgóczy Mihály, Frágai Ános, Hajósi József, ifj. Gajda Marcell, id. Ricsán József és Fejes Ferenc nevelőotthon igazgató gondoskodott a vendégek kellemes szórakozásáról.

Szép volt, hogy úgy a vendégek, mint a vendéglátók részéről - foglalkozásravaló tekintet nélkül - a legjobb és legszebb emberi barátság alakult ki, és - vezetőik állítása szerint - szép élmánnyal köszöntek el Palotáról.

--los---ter---mán.

oo

Vöröskeresztes munka a községben

A Magyar Vöröskereszt Csanádpalotai I. számú alapszervezete 1972. március 2-án tartotta évi beszámoló taggyűlését Dr. Révész István körzeti orvos elnöklétével.

Az elvégzett munkáról és az évi feladatokról Bak Béláné alapszervezeti titkár számolt be. Határozat született arról is, hogy indítson a Vöröskereszt mozgalmat a falu szépítése érdekében.

A 258 tagot számláló szervezet új vezetőséget választott. A vezetőség tagjai: Fániczél Józsefné, Gecsei Lajosné védőnő és Madobás Pál.

Ujjászervezték a 32 tagu aktív hálózatot, és meghatározták a Szervezet előtt álló feladatokat.

Az alapszervezet egyik nagy gyakorlati munkája kezdődött meg május 20-án, a Makó Járási Hivatal Egészségügyi Osztálya és a Megyei Onkológiai Kutató Csoporttal karöltve általános rákszűrést szervezett a községben. Az I. számú orvosi körzet nőlakosai közül 3 alkalommal összesen 243-an jelentek meg a rákszűrésen, ez a szép eredmény a Vöröskeresztes alapszervezeti munka eredményességét bizonyítja. A megelőzés és a gyógyítás érdekében az eddigi eredmények alapján az ősz folyamán a rákszűrő vizsgálatokat tovább folytatják.

Bak Béláné

Bazs⁴ Dénes

C S A N Á D I A L O T A K Ö Z S E G T Ö R T E N E L T E

A legrégibb időktől napjeinkig. 9. rész.

Ez a lány akar nekünk tanácsot adni. En őtöt felneveltem, inkább kérjen ő tőlem tanácsot.

Persze, az ilyen vélemény az 1938-ban létesített Zöldkeresztes intézményről megváltozott.

A község lapos helyre épült. A magasabb, egyenletesebb fekvésű földet inkább szántónak hagyták. A mai játszótér és az I. sz. óvoda helyén, a templom mögött az 1880-as években olyan nagy árok volt, hogy nyári záporok után a gyerekek teknővel csónakáztak benne. Ugyencsak nagy mélyedés volt /nadas/ az új postaépület helyén és a környező telkeken. Ezt az árkot - nagyanyám szerint - kenderáztatónak használták. Az Orgona utcát és Diófa utcát összekötő közben is nagy kiterjedésű árok volt és van még ma is. Itt is áztatták kendert, de mint lóusztatót is használták.

A község legtaposabb része a Fürdő és a hidroglóbusz környéke. Ezt Nagygödörnek nevezték. Nyáron sem száradt ki teljesen. Gyermekek és libák fürdöttek benne. Azért nem száradt ki még nyáron sem, mert a község körülbelül $\frac{3}{4}$ részéről, árkok segítségével ide vezették le a tavaszi hóolvadás vizét. A Nagygödörből egy kut közbeiktetésével Csatornát ásták a mezőhegyesi Cukorgyár szennyvizet levezető Kanálisáig, honnan a Marosba folyt a levezetett víz. Mivel a Nagygödör mélyebben feküdt, mint a Csatorna, a kutra szerelt nagyteljesítményű szivattyúval juttatták el a vizet a Csatornába. Tehát a Nagygödörből a kutba folyt a víz, a kutból pedig gőzgép által, éjjel-nappal működtetve, addig emelték a vizet, amíg a víz szintje olyan alacsony nem lett a Nagygödörben, hogy a környékbeli házakat már nem veszélyeztette.

A Nagygödör Kövegy felőli részét 1933-ban kimélyítették. A kitermelt földet a falu felőli részébe, a hidroglobusz környékére hordták. A kimélyített részt cementes habarcsba rakott téglával vették körül. Kettős célt szolgált volna. Először összegyűjtötte volna a tavaszi vadvizet, amit már elektromos szivattyúval továbbítottak volna a Kenálisba, másodszor tárolták volna benne a vizet nyári fürdésre. Kabinok is épültek. Végleges befejezése a második világháború kitörése miatt megakadt.

A felszabadulás után, az 1950-es évek végén ezt alakították át strandfürdőnek.

Az első ártézi kutat 1893-ban fúrták a község Főterén, viz azonban nem tört fel. 1895-ben újabb furást próbáltak meg, de a víz a tal felszínétől mintegy másfél méternyi magasságig emelkedett, s ezért lejárót építtettek, de a víz csak csorgott. Pár év múlva a csorgás is megszűnt. Ekkor határozta el a község képviselő testülete, hogy a Főter szélén, a parokiával szemben és az állomás felé, valamint a jelenlegi Haladás MTSZ. székháza felé szivattyus kutat fúrat. Ezek még ma is működnek.

/folytatjuk/

[illegible]

FOLDBIRTOR "SALLANGOR" NEVELI

Az 1800-as évek utólján élő dédpapaink egyike, -másike -, ahogy nagyapáink emlegették, de írásos bizonyítékok is tanúsítják - igen rettegtek attól, már aki nem volt nemesivadék, hogy visszajön a jobbágyvilág s a velejáró dézsma meg a robot. Ezek után érthető, hogy nem sokan kapkodtak a földbirtoklása után. Ez a földbirtok-imelygés adta az okot erre, is, hogy például, amikor 1876-ban a kövegyi Kis és Nagy-Pusztát /a Kis- és Nagy Purgelyt/ a környező falvak lakosságának, köztük a palotai lakosoknak is megvételre kínálta a kir. kincstár, még csak feléje se mentek, noha Palotán történt a kínálat. Igaz, hogy katasztrális holdja 195 /egyszázkilencvenöt/ forint volt kimondva a férfi napszám /összehasonlítás végett emlitem/ 40., a női napszám pedig: 30. krajcár.

A vételár 5. évi törlesztéssel és 8 %-os kamattal lett volna egyenlítő. S hogy a kir. kincstárnak ez a terve dugába dőlt, ezt az 1915/876. sz. kivonat bizonyítja.

A fent említett terület 1893-ban ismét meghirdettetett, de nagyobb kedvezménnyel, na meg a nép közt a jobbágyvilág visszajövetele is kopott, de meg az akkori községi főjegyző Brenngarten Henrik is inkább a népnek javasolta, mint a szomszédos uraságnak, így a Kis-Purgely 5 holdas parcellákban, a Nagy-Purgely pdig tetszési területtel mind elkelt, míg a kettőszázhuszonhét /227/ hold legelő /a mai Tehénjárás/ ingyen jutott a község birtokába.

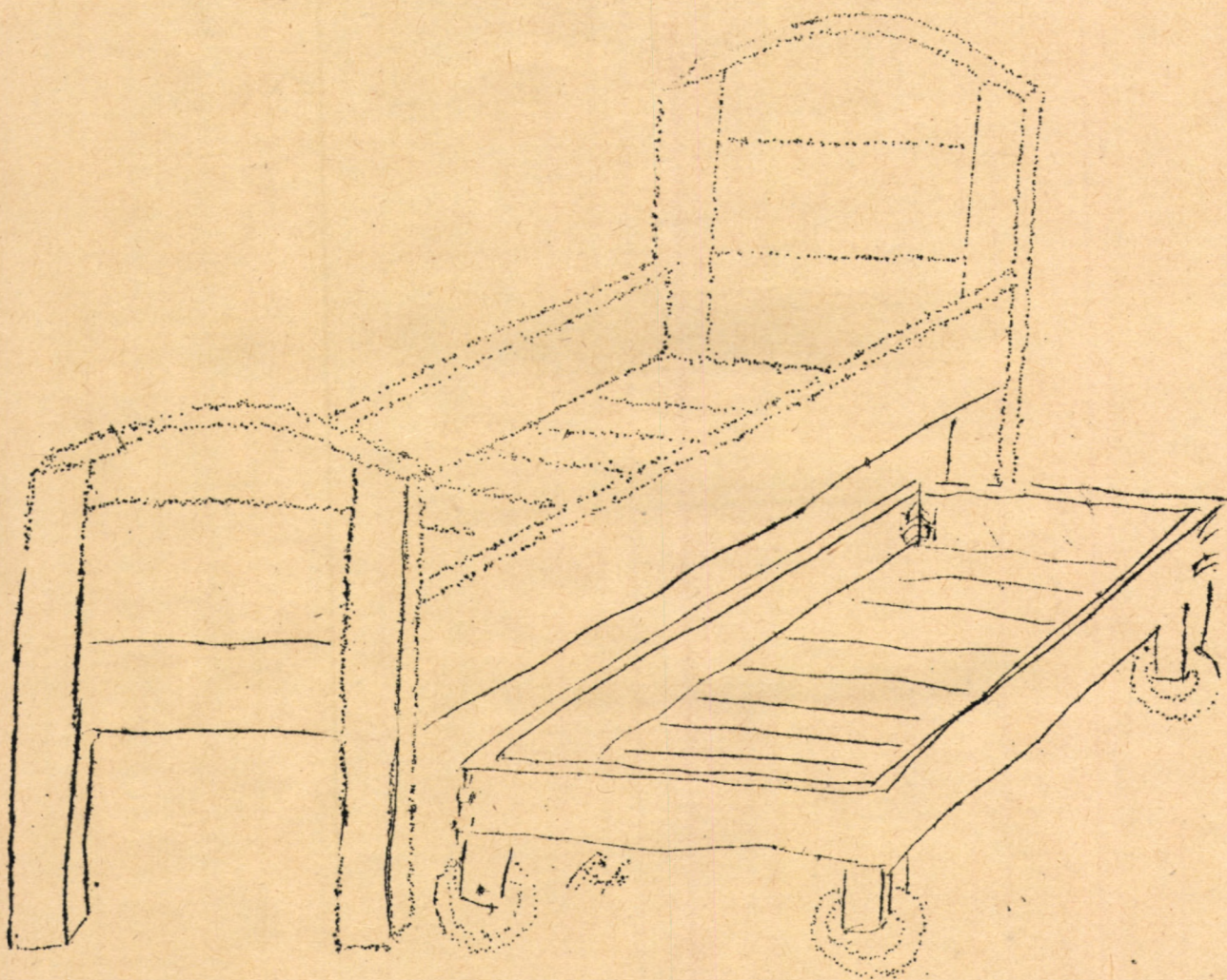
Persze, ezekben a földekben már nem jártak olyan sallangok, mint az 1870-es években - az urbéri rendezés után - adódtak. Ekkor még egy fertály /6 szor 1600 négyszögöl/ földhöz járt: egy Ugar /3 szor 1200 ngysz./; egy Járandó /1 szer 1200 négysz./; egy Legelő /1 szer 800 ngysz./; egy Szőlő /1 szer 200 ngysz./ egy száznégyszögöles Kender-föld; ugyanennyi Dinnyeföld és a Maros parton szintén száznégyszögöles Szilvás.

Voltak akik elszántságuk, vagy bátorságuk révén 10 fertályos gazdák lettek s ezekben minden fertályhoz, persze egy tagba mérve az említett sallangokat is kimérték. A község keleti szegélyén voltak a Kender-földek. A Kender-földek délkeleti szegélyétől, körül a községen az északnyugati szegélyig a Járandó földek. A Járandók északnyugati szomszédságában a Szőlő-földek, /hol ma a Vágchíd van/ a Szőlőkön túl a Blaskovits uradalmaig, majd az Ó-nagylaki határ mentén a tanyaföldeknek adott Fertályföldek. A Járandók déli szegélyétől a Kis-Ugar, majd a Nagy-Ugar terület el, melyet ebben az időben még csak másodévenként szántottak. Az Ugar-földeken túl terület és terület el még ma is a legeltetésre és kaszálásra használt Csiga. Csiga és a Maros között pedig a Szilvás földek. Ut óbbiak gondozott gyümölcsösök voltak, üdülésnek számított a nyári kintlét, az ottani munka.

A Maroson volt 3 vizimelom, melyből a legutolsó, a Virágma-
lom, 1927-ben sülyedt el.

Asztalos P. Kálmán

[illegible]

TOLÓ-ÁGY

Az 1910-es években még minden nagyobb létszámú családnál használatos volt. Nappal az ágy alá tolták, hogy ne lábatlankodjon, éjjelre pedig kihuzták a szoba közepére és a kisebb, 8-10 éves gyerekek-keresztbe fektetve--ezen aludtak.

Voltak, akik tolókának nevezték, voltak, akik, csak "toló" néven említették.

A tolót, amit a képen látható-nem hosszába tolták, hanem keresztbe és pontosan megegyezve az ágy szélességével.

Rajzolta: Asztalos Mihály

A CITERABÁLTÓL

AZ ÜTÖRI TELÉIG.

III.rész

Mindig híresek voltak a palotai bálók, de talán az 1910-es évekig a legzsufoltabbak is, míg az 1914-es háború után 1948-tól 60-ig ismét fellelődt a bálozás. A kalákák /vásárnapdélutáni táncmulatások/ szőnőben voltak s e délutáni szórakozások helyett estétől reggelik tartó mulatások váltak szokásossá.

A citerát és rezesbandát lassan felváltották a cigányzenekarok, majd a fuvóshangszerek.

A háborúelőtti időben még minden évszaknak megvoltak a jellegzetes bálai. A farsangi maszka /jelmezes/ báltól a szilveszteri béresbálig találtak alkalmat elődeink a szórakozásra.

A téli időszakban voltak megtartva az ugynevezett testületi bálók, vagyis az iparos, a katolikus, a gazdaköri, a paraszt, a munkás, a vadász, a méhészt, a 48-as, majd később a sportbál. Ezek tulajdonképpen nem voltak zártkörűek, de nagy szőgyennek számított, ha pl. egy parasztlegész, vagy lány az iparosbálba ment. Bizony "kinézték" maguk közül. Viszont egy iparos fiatal szőgyenletébe se ment volna a munkás, vagy parasztbálba szőrakozni.

Ez az elkülönülés a fészabadulás után megszűnt.

Nagyon sokat meséltek apáink a 48-as Kör bálairól, ahol a leányok fekete, fényesszárú csizmában, szőkszárú fekete nadrágban, fehér ingben és pitykős /fényes gombos/ lajbiban jelentek meg. A lányok, csak magyar ruhában léptek a bálterembe. A lányok ruhája fehér szoknya, piros zsinóros lajbi és főkötő, vagy pártá. A 48-as bálát kormányellenes jellege miatt tiltották. Meg kell említenem, amit a 80 éves Kriván Sándor bácsitól és a 84 éves Ludányi Pali bácsitól hallottam:

-- A 48-as Kör alapítója egy bizonyos Gyuri szabó nevű ember volt, akit a Haynau kor üldözött, s akit az akkori plébános rejtegetett. Nevét soha hem sikerült a népnek megtudni, de a falu ékesszólónak nevezte és sokat köszönhetett neki, mert pl. a az 1863-as inséges esztendőben a falu már az éhenhalással küzdött, amikor Gyuri szabó Aradra gyalogolt és kölcsönbuzát kapott egy "Dajcs" nevű gabonakereskedő lerakatából. E kölcsönként buzáért a galu keleti szőgyényén elterülő Kender-földeket ajánlotta fel egy évi használatra a kereskedőnek, s így a buzát soha nem kellett megadni.

Régi 48-asok voltak a Krivánok, Barták, Gulácsiak, Hangaia és okan mások a lakosságból.

Gyuri szabó halála után is létezett még és virágzott a 48-as kör, de csak a II. világháborúig. A háború után egy Engelmann ne-

vü százados hatására "Tűzharcos " nevet vett fel a Kör, de ekkor már elvesztette eredeti jellegét és egyre inkább a kormány felé orientálódott.

Az Iparosbálat általában a farsang idején rendezték meg, természetesen az iparosok, de szívesen megjelentek itt a tisztviselők is. A lányok csak "gardimával" /édesanyjuk, vagy más kíséretében/ jelentek meg, de a fiatalabb házastársak is jártak bálba. Az iparosok körében terjedtek el leghamarabb az akkor divatos táncok, s az iparos fiatalok jártak először tánciskolába. A tánciskola vezetője: Oláh Ödön táncitanár volt.

/folytatása következik/

Németi Bálintné

1000 900 800 700 600 500 400 300 200 100 0

[illegible]

PALOTAI KRÓNKA a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon honismereti szakkörének lapja.

Kiadja: Csanádpalota nagyközség Tanácsa.

Lektorálja: Gila Mihály Egys. Vez. Titkár.

Szerkeszti: Szerkesztő Bizottság.

Borítólap: Szügyi László és Kinyó István munkája.

9. szám 1972. július.

[illegible]

Saját!

10. szám 1972. augusztus

CANÁDPALOTAI KRÖNIKA

KÉZIRAT GYANÁNT

Honismereti, helytörténeti közlemények

Kiadja: Csanádpalota nagyközség Tanácsa

A Csanádpalotai Kelemen László Művelődési

Otthon Honismereti szakkörének lapja

- 1 -

Bazsó Dénes:

CSANÁDPALOTA KÖZSÉG TÖRTÉNETE.

A legrégibb időktől napjainkig. 10. rész.

Az 1893-ban furatott ártézikut csőveit 1922. évben szedték fel. A község ivóvizellátását kezdetben ásott kutak biztosították. Az utcákon is voltak ásott kozkutak. Ilyen kozkut volt az a nagy átmérőjű kut is, amely 1964. tavaszán a Mezőhegyes felé vezető műút bal oldalán szemben a parokiával beszakadt. Valamikor akácfatörzsekkel befödtek, földdel borították, majd a kövesut szélét ráépítették. A fa elkorhadt és beszakadt. Szerecsétlenség nem történt. A községi tanács az okutat betemetettette és utkövel újra berakta.

E kut beszakadása ismét felelevenítette a község lakosságának képzeletében lévő alagutat, amely állítólag a volt ispánlakás pincéjéből indult volna dél felé. Ez a feltevés onnan származik, hogy 1922. évben az épületben lakó Péntek János tanító fiával és barátokkal gyakran lementek a használaton kívüli hatalmas pincébe. Gyertyafény mellett feltűnt, hogy a pince déli oldalán három bolthajtás van. Az egyiknek a falazatából 1..2 téglá hiányzott is. Bevilágították és üreget találtak. Kibontották az egysor téglából készült falat és mintegy 3 m. hosszú és kettő méternyi széles fülkét találtak. Teljesen üres volt mind a 3 fülke, csak afalakba volt verve pár kampós szeg. A fülke vége megegyezett az épület falával. Nem alagut volt ez, hanem az ispánnak a jobbágyok által beadott dézsmá /bor, burgonya, stb./ tárolására szánt hely. Amikor az ispánlakásból iskola lett, a tanítónak nem volt szüksége ekkora pincére és ekkor falazták be a fülkéket.

A gyógyszerértár 1880-ban nyílt meg. A gyógyszerértár megnyitására Leipnik nevű gyógyszerész kapott engedélyt. A gyógyszerértár forgalma igen kicsi lehetett, mert az ezeréves ünnepélig /1896-ig/ kilenc gyógyszerész volt a községben. Ugy látszik, a jövedelemből nem tudtak megélni. Ezen ne is csodálkozzunk, hiszen az orvos is csak foghúzó volt, a gyógyszereket ő sem ismerte, tehát betegeknek nem is írhatta fel. De, miként az MLÉVTRAT is bizonyítja, kiderült, hogy a doktori címet is jogtalanul bitorolja. A másik ok pedig az volt, hogy abban az időben még igen sokan hittek a babonában, a kuruzsló asszonyok tudományában, akik nem csak gyógyítottak, de a gyógyszerért is maguk készítették különféle füvegből, vizekből, kutyának fehér trágyájából stb. A vérzért pókhálósval csillapították, ezt tették sebre, vagy meszet kapartak rá a falról. Köröngyulladás esetén békát húztak a gyulladádos újra.

Nagyanyámtól hallottam, aki 1863-ban született, hogy beteg kislányát --, mivel ekkor még nem működött orvos a faluban -- egy kuruzslóasszonyhoz vitte, aki ezt a gyógymódot javasolta: "Tegyél parazsat egy edénybe és ültess a kislányt a parázs fölé, mert a-lulról fázott meg."

Nagyanyám a tanácsot nem foadta meg, hanem ágyba fektette, s pár nap múltán felgyógyult a kislány.

/folytatása következik/

-.-.-.-.-

A PALCZAI DIÁKOK NYARA.

A hagyományos vakáció vége felé közeledik, valamint a tikkasztó nyár is. Az ifjúság, a gyerkek nevelése a szülőkre hárult a tanítás megkezdéséig. Ahogy az élet-színvonal emelkedett, úgy növekedett a közlekedés is, amelyben mindannyian részt veszünk. Ki gyalog, ki valamilyen járművön. Külön öröm látni, amint kora reggel elindul egy-egy szünidős diák a mezőre --, mint Molnár Józsi is--, a Gerle utcából, hogy segítsen az édesanyjának hagymát szedni.

De még az alsótagozottnak is követik a jó példát. Hiszen tudják, maguknak dolgoznak, ők látják hasznát. Van, aki az építészetnél dolgozik.

A közlekedés kerékpáron is zavartalanabb volt már, amit -- lehet --, hogy az új Kresz megtanulása, betartása is nagyban elősegített.

Nem látni uton útfélen annyi ittas egyént, mint eddig, akik nagyban veszélyeztették a közlekedést még a kisgyermeknél is.

Nagyközségünk fiataljai nemcsak tanulni, de dolgozni is tudnak.

Egy-egy pedagógus szerető figyelemmel irányítja őket most is, ha alkalom adódik rá.

A pedagógusok közös akarattal készülnek a következő tanévre. Kállai Istvánné is, aki a kisegítő osztályt tanítja, odaadó szorgalommal és jóindulattal segíti azokat a szülőket, akiknek gyermeke gyengébb osztályzatot kapott. Csak hálát érezhet az az édesanya abban a tekintetben, hogy államunk itt Csanádpalotán is létesített ilyen oktatási formát: hogy ugyanolyan hasznos tagja lehet a gyerek, ha felnőtt, a mai társadalomnak, mint a kitűnő tudással rendelkező fiúk és lányok.

A szülők is rájöttek arra a megállapításra, hogy a gyermeküket foglalkoztatni kell a mezeti munkák elvégzésénél is, mert a fizikai munka is nemesít, nem csak a szellemi. A II. osztályból a színötös tanulók közül pl. Hanczik Veronika kitüntetést kapott évvégénél.

A diákok nyara boldog és a szülőkkel együtt készülnek Alkotmányunk nagy ünnepére.

---.---.---.---

Dékány Józsefné

RÉGI MÉRCE

A többezerholdas földbirtokos istálót építtetett. Amikor a mester beállította az ajtótokot, a nagyságos ur a küszöbire állt, s némi pipiskedéssel az ajtótok szemöldökét kereste a fejével:

- Mondja, mester, nem lesz alacsony ez az ajtó? Csaknem elérem a fejemmel a szemöldökfát.

- Már hogy volna - mondja a mester - , hiszen olyan nagy marha, mint a nagyságos ur, nincs a megyében.

---.---.---.---

KISHÁZ, NAGYHÁZ

Előcsinál bűborai közű tartozott a kétrészes sarkos kanapé, ami elől a szoba sarkában állt, s amiről ugyszólván körül ülték a családi asztalt. További ülő alkalmatosság volt még a magastámlájú szék, a lóca, /támla nélküli pad/ a gyerekek részére készült sáml, a kisház, amit felnőttek is szívesen használtak, akár utcai beszélgetésre, akár /ha a végébe vasat vertek/ kukorica morzsolásra. Az akkor gyékényből, majd később vészéből fontak. Ahogy az idős emberek mesélik: az akkori szokás szerint a nagycsaládoknál csak a férfiak és az idős asszonyok ültek asztalhoz étkezéskor, a menyecskéknak a család körül kellett szorgoskodniok. A szükség hozta így, de az illem is úgy kívánta, hogy a menyecskék szolgálják ki a férfiakat, etessék meg a gyermekeket, s ők maguk csak ezután lássanak evéshez félrehúzódva a gyermekek köré. A gyermekek a földre terített pokrocon, vagy a kűszöbön ettek. Ez a szokás meg volt a felnőtteknél is nyáron, a földön ülve frűstököltek, vagy vacsoráztak, kint az udvaron.

A magas támlájú székek, kanapék színe leginkább kék volt, piros, sárga tulipánokkal. Ilyen színű volt a tulipános láda is, amibe nagyenyáink a kelengyéket tartották. Ezek a bűborok mind piaci, vásári áruk voltak, ott szerezték be őket. A tulipános ládát azonban még a mult században fölváltotta a praktikusabb, háromfiókos sublót, és az ajtó, fiókos kaszli. Azonban még ezek sem pótolták a szekrényt, vagy sifonyt, sifonért, ahogy akkor nevezték, mert az első világháboru előtti és utáni időben is szokás volt a fogásra, vagy a kisgerendába vert szegekre aggatni a kűszöbön összerűtött, vasat rokolyákat, alsó szoknyákat, a tisztá szobában. Szekrényhez tehát csak a kilencszázas évek első felében juthatott mindenki.

A szoba berendezéséhez tartozott még a bölcső /már zhol erre szükség volt/ ami a kis gyermekes anyák ágyánál állt, hogy éjjel is kéznél legyen, s ha szükséges ringathassák.

Ezenkívűl a legtöbb házban megtalálható volt a pipatartó téka, amit az ajtó mögötti falon tartottak. A falakon lűgő gyertyák és valóságos jellegű képek mellé a világháboru idején kiaggatták a ktona képeket is. Az elesett férj, testvér, rokon képeit. Ezeket a képeket és a gyertyákat selyem masnikkal díszítették. Ilyen masnikkal kötötték ki kétfelé a grenadin, tűl, batizt, vagy karton függűszűket is. Igen jelentűs szerepe volt akkor a bubos kemencének. Ebben főztek, ennél melegedtek. A kemencét több fűleképpen készítették. Sárból, cserépből és téglából. A leggyakoribb készitési mód a következű volt. A kemenve alját körül kirakták vályogból, vagy téglából. A közepét telehányták földdel és jól megdűngölték, ezután a tetejét teletűmtes üvegdarabokkal, homakkal egyenlítették és szépen kirakták jó minűségű téglákkal. Az oldalának pedig polyvás sárat csináltak és megint egy sor sár és egy sor cserép. Így rekták, amit a nyakhoz értek. Itt megfelelő hosszúságű vasakat raktak rá a falnál, a cug felől, mint egy jó arasztnyi szűlességben, amire azután cserepet raktak és kívűl belűl megtapasztották. A kemencét pedig megfelelő magasságig tovább növelték, majd a tetejébe vasat tettek, arra cserepet raktak, amit kívűl belűl körül tapasztottak. A kemencéhez legtöbb helyen padkát is csináltak, a padkára pedig egy kis padkát. Itt szívesen üldűgéltek a fázűs öregek, a kuckóban pedig télidűben szívesen játszadoztak az aprű gyerekek. De itt tárolták még a kűnyyen nedvesedű sűt, cukrot. Itt erjűsítették a korpa ciberét és kenyersűtéshez a lisztet is itt melegitették.

Pánczél Jűzsefné

A CITERABÁLTÓL

AZ ÖTÓRAI TRÁIG

IV. rész.

A katolikus bálát: valamelyik ünnepen, egyszer egy évben rendezték. A falu vallásosabb rétege járt ide, azonkívül a tanítók, tisztviselők. Rendezője a falu plébánosa. Jellemző volt erre a szórakozásra bizonyos mértékig a zárkózottság.

A gazda- és parasztbálát a vidámság, ciránymelletti mulatozás, duhajkodás jellemezte. Estétől reggelig csárdást táncoltak. Sokszor vacsorával egybekötve tartották, melyhez a gazdák szolgáltatották a birkát, malacot. Az egyik ilyen vacsorán tör, tént, hogy Gulácsi Fista bácsi, a lelkes rendező így szólt a vacsorán résztvevő közönség főjegyzőjéhez:

-- Egyen, egyen a főjegyző ur, a többinek meg van magához való esze. Csak egyen!"

A béresbálát mindig az év utolsó napján, Szilveszterkor tartották. Ilyenkor az egész évre elszegődő béresek újabb gazdát kerestek, vagy a régihez visszazegődtek. Megkapták az évi bérüket, komenciót, ruhát, lábbelit. Jobban telt a szórakozásra is, mint máskor. A gazdasszonyok rétest sütöttek, hogy hosszú legyen az esztendő. Az ekkor sült rétesel kínálták egymást az éjszakai szünetben. A gazdák egyike-másika megforgatta a béresek feleségét, vagy lányát. Ez a szórakozás 1944-ben megszűnt, amikor a felszabadulás megkezdődött.

A vadászbálát ősszel, a vadásziidény kezdetekor, vagy az idény végén rendezték. Ide mindenki szívesen ment, függetlenül társadalmi helyzetétől. Mindig jó hangulat, vidámság uralkodott ezen a bálon. Nagyon sok vidám történet fűződik ehhez a mulatáshoz. Rendezői a vadászok. Híres vadász volt Gulácsi István, Szikszai Mátyás, Csibrán István, Ludányi Pál, Asztalos Jakab és még többen.

Ludányi Pali bácsi mesélte, hogy a zene megszólalása előtt puskalövés jelezte a mulatás kezdetét. Majd felszolgálták a bográcsban főtt nyulpaprikát, melyet ilyen mondókák kíséretében tettek az asztalra:

"Itt a nyul már nem nyul,
még nyul volt rossz helyre nyult.
most már nem nyul,
mert kinyult."

Ha csordultig töltötték a poharat, azt mondták, hogy tetejére van, mint a Szikszai puskája. Ez a mondás onnan ered, hogy Szikszai Matyi bácsi nagyon szerette kiszínezni vadászkalandjait. Egy alkalommal így mesélt:

-- Osztan mikor gyűtt a nyul, én teli töltöttem a puskámat /előltöltős puskáról van szó/, de tetejire ám, asztán: durr!!!

A vadászok "eljátszották" a vadászatot. Egyik volt a vadász, fakanállal, a másik a nyul és pedig négykézláb ugrálva. Bokornak az asszonyok, lányok szoknyáját használták. Volt, aki az agárkutya szerepét vállalta és olyan ugatást rendezett, hogy a környék kutyái is ugatásba kezdtek. Világos reggelig daloltak, táncoltak. Még a nótát is eldalolta Pali bácsi.

/folytatása következik/

Németi Bálintné

..-.-.-.-.-

Termelőszövetkezetünk Párt és Gazdaságvezetősége célul tűzte ki a termelőszövetkezeten belül is a Szocialista brigádok létrehozását.

A szocialista brigádok tagjai a termelőszövetkezet életében olyan közösségek, amelyek

- a szocialista módon dolgozás
- a szocialista módon élés
- a szocialista módon való tanulás és gondolkodás

eszméjét akarják megvalósítani.

A népgazdaság érdekeit szemelőtt tartva a termelőszövetkezet termelési tervét elősegítik, ugyanakkor a szociális gondoskodás és az általános kulturális színvonal emelésének különböző nemes formáival élnek és ennek elérésében egymást őszintén támogatják.

Termelőszövetkezetünkben jelenleg két Szocialista brigád megalakult:

- az "ERDEI FERENC" Növénytermelési Szocialista Brigád
- az "EÖTVÖS LÓRÁND" Gépműhelyi Szerelő Szocialista Brigád,

míg a másik Növénytermelési és növényvédelmi brigád alakulóban van.

A Szocialista Brigádok feladata úgy a termelő, mint a társadalmi munkában való példamutató részvétel: "többlet" adás.

Párt- és Gazdaságvezetésünk nagy várakozással és bizalommal tekint a szocialista brigádok működése elé és úgy az erkölcsi, mint a kollektív anyagi jutalmazást megadja részükre az elért eredmény alapján.

Csanádpalota, 1972. augusztus 2.

Markovics Gézané
az ERDEI FERENC Szoc.brig.
naplóvezetője

ESANÁDPALOTA MÉHÍSZETE

A palotai méhészkedésnek --, amint majd alább kitűnik --
évszázadokat kitevő múltja van. Hiteles iratok, de Dr. Dorovsz-
ki: Csanádmegye története című munkája is így bizonyítja:

"III. Ferdinánd magyar király és II. Rákóczi György is jogot formált Palota eladományozására /1651-ben/, ami után a lakosság a sok dézsma és robot után gróf Pálffy Tamás csanádi püspök oltalma alá kérte magát. Ekkor, nevezett püspöknek, a lakosság, az oltalomért egy aranyos szegélyű paplant, egy pár karmazzsin csizmát, nyolc kosár halat és kettő kas méhet adományozott."

A lakosság a fent említett oltalmat 1686-ig élvezte, amikor is a török hadak elpusztították Palotát.

Mária Terézia uralkodása alatt /1750-ben/ újra települt a falu, de ekkor máhtenyésztésről semmi nyomot nem találtam. Sőt még egy 1856. évi kimutatás, mely az "Állattenyésztés és mezőgazdászat" leírásával foglalkozik, a 46. pontban így hangzik:

"Tenyésztetik-e méh a községben, vagy határán, körül- belül hány kas való és mennyi méz az évi nyelés, mi volt az á- ra 1856-ban?"

Válasz: "Nem tenyésztetik."

Viszont arról meg igen sokat beszéltek az 1920-as évekkel és 1970-80 éves öregek, hogy az ő apjuk által emlegetett Gyuri szabó, aki 48-as szabadsághős volt, a parokja kertjében egy kas méhet dobott üldözői közé, akik a méhek támadásai ellen fejüket, szemüket eltakarva elszalasztották az üldözöttet, s akinek így lehetősége volt az akkori plébános tanácsára a templom tornyába menekülni, ami után egy évig ott is rejtőzött. /Nevezett rejtekhelyét 1935-ben megtekintettem, s az oda felvitt buzaszálmán még fekhelye is látható volt. /Tehát a valóságban lehett méhészkedés, csak papíron nem.

1880-as években - már a nagyapámkorabeli emberektől tudva - faluhirű méhtenyésztéssel Fürj Gergely, Fehér László, Pusztai János és Nyerges /Vak/ Ventur. Foglalkozásra nézve parasztok voltak. Vak Ventur harmadik szomszédságunkban lakott, s a kasokat félre fordítva tapogatózta a lépeket, hogy mézesek-e? 1918-ig méhészkedett. Karácsony közeledtén a házak felait és kerítéseit tapogatózta, mézet vitt a piacra.

Említett méhtenyésztők 50-60 kassal méhészkedtek, de olyan értelemben, hogy az 50-60 kast - miként ők mondták "magnak" tartották, míg a többit "herélték". Vagyis István király napjára /augusztus 20-ra/ a kas népét átdobálták /a kas oldalát veregetve átriasztották/ a magnak hagyott kasokba, s a herélt kasok lépeit kidarabolták, majd kicsorgatták, míg a sonkolyt /a kinyomkodott, csavargatott lépeket/ az utcai sonkolyszédőnek eladták.

A herélt kasokat tavasszal visszatették régi helyére, hová a jövő évi rajok betelepültek. Mivel a kasokat - mesélte Vak Ventur bácsi - mások is rajfüvel, mézsfüvel /Melissa officinalis-sal/ dörzsölték be, s ez a szag a kirepült rajokat vonzotta. Érdeklődésekre, hogy köpüvel /kivájt fatörzsszel/ méhészkedtek-e, nemmel válaszoltak.

/Folytatása következik/

11. szám

1972. október

PALOTAI KRÖNIKA

K É Z I R A T G Y A N A N T

Kiadja:

Honismereti, helytörténeti közlemények
Csanádpalota nagyközség Tanácsa
A Csanádpalotai Kelemen László Művelő-
dési Ház Honismereti szakkörének lapja.

* DÓZSA GYÖRGY EMLÉKÉRE.

-- Csanádpalota szájhagyományából. --

Az 1920-as években élő 70-80 éves palotai öregektől hallottam Dózsa Györgyről, akik nem a sajtóból, nem a rádióból, vagy a Tv-ből tudtak Dózsa Györgyről, mert akkor még a két utóbbiról csak a vándor teknőkaparó beszélt, míg az ujságot pedig a csoszalábu Vlaszi-csek Janó kiabálta végig az utcán, de azt se igen vásárolták, soha saját zenésítésében kiabálta:

"Bett-törése bé-csi bank-ár, meg-bo-lon-dult
há-zaspár. Aszsz-onyság, it-ta pesti friss-suj-
ság!"

Az utcai "lócákon" /padokon/ ülő öregek gyakran emlegették, hogy a palotai határban elterülő Csiga nevű legelőn és a Beka/"kény"/ közelében lévő nagyhalmok Dózsa-halmok. Ahogy ők a nagyapjuktól hallották, ott folyt le a "nagyteki csata", amikor Csáki Miklós csanádi püspököt és több társát is felnyársalták /kerőre huzták/ Dózsa emberei.

Nem tört volna ki a parasztlázadás -- megvárta Nádasdy Andrást -- de hát Dobzse /jól van/ volt a király /II. Ulászló, 1490-1516/ és a főrendek, valamint a Bakóc nevű egri érsekkel, aki pápa akart lenni, olyan törvénytelenégeket vittek végbe a népen, hogy Dózsa, aki székely vitéz volt, nem nézhette és nem a törökök, hanem az urak ellen vezette seregét.

De ugyannyira vezette -- fűzte hozzá Mari Bandi bácsi -- hogy még egy Lörinc nevű pap és több társa is Dózsa mellé állt.

Hát, ahogy gyermekkoromban hallottam -- mondta Franyó nagyapám -- egészen Apátfalváig dult a nagyteki csata, aztán Dózsa győzelmével végződött. Le is törték volna az urak göggyét, de az erdélyi fejedelem Szapolyai /Zápolya/ az urak pártjára állt, aztán Temesvárnál szétverték Dózsa seregét, Dózsát pedig tüzes trónon elégették.

-- Azért ültették tüzes trónra -- mondta Szeles András bácsi -- mert Dózsa király akart lenni.

-- Na, nem akart az annyira király lenni, -- szóltak rá többen, -- mint ahogy a te öregapád szerette volna megtartani a nemesi rangot.

-- Na, csak -- védekezett Szeles bácsi -- sok paraszt életébe került az a lázadás.

-- Az igaz -- hagyták rá -- de az urak kegyetlenkedései is több volt a soknál és elő idézte a lázadást.

-- Hát ami azt illeti -- szólalt meg kis Buchó -- most is elkelendő volna már egy kis parasztlázadás!... Nem csak elszaporodott a kiváltságos rang, de az uri kórság is nyomja a népet... Nagyon érzem a súlyát, amikor tarisznyával a vállamon, a heti kubikra mék... Aztán meg az ezernoldas urak feleségének hajlongva kell kezét csókolnunk, ha közelünkbe ér, pedig nem mosott ránk egy kacatot /ruhát/ se, aztán nem süttött egy harapás kenyeret se nekünk.

A fenti szájhagyomány is bizonyítja, hogy a magyar parasztság körében mélyen élt Dózsa György harcainak emléke. Az uri elnyomás elleni bajnokot látták Dózsában, aki 500 év után is példát mutat a parasztság emberi jogaiért való küzdelemben. Napjainkban Dózsa régi harcainak emlékére Nagylak és Apátfalva községekben emlékünnepeket rendeznek. Községünkben a Hazafias Népfront Bizottsága rendezi a Dózsa György emlékünnepeket.

/A csigai "Dózsa halmokból" a Megemlékezési Bizottság az 1920-as évek végén egyet elhordatott, s valóban emberi csontok kerültek elő két kocsni derékra. Nyoma ma is látható./

Asztalos P. Kálmán

Bazsó Dénes:

Csanádpalota története.

-- A legrégibb időktől napjainkig. II. rész --

Amikor diplomával rendelkező orvos telepedett a községbe, a gyógyszer-tár forgalma is fellendült. Állandó gyógyszerésze lett a községnek. Zabolai Nagy Albert patikus már itt öregedett meg. Itt említem meg, hogy a lezárt Ó-temetőben lévő hullaházát 1896-ban építették. Ez az épület még ma is áll.

Az első járványkórháznak a tehénjárás déli szélén, a régi makói út mellett lévő utásházat /Bátka János utászról Bátka-háznak nevezték/ rendezték be. Három db ágy volt benne és fertőtlenítéshez szükséges eszközök, fertőtlenítőszer. A 10-es évek végén, mivel a Bátkaház összeomlással fenyegetett, a község északi részén, a mai Szabadság utcában, közel az alberti uthoz lévő házat tették meg elkülönítőnek.

Az első világháború után fellépő kolerajárvány idején itt helyezték el néhány beteget. A legtöbbet azonban az orvos a betegeik lakásán kezelte, majd pedig a makói kórház fertőző osztályán helyezték el. Az állatorvosi állást 1891-ben szervezték meg. Az első állatorvos Kiss Lajosnak hívták. Neki is -- miként a "lélekorvosnak" /emberorvosnak/-- sokat kellett küzdenie az emberek idegenkedése ellen, mert az akkori állattartók jobban ragaszkodtak és bíztak az apáról fiúra maradt gyógymodokban.

Közegészségügy terén még az is nagy haladás volt, hogy 1887-ben közbiztonsági hidat létesítettek ott, ahol ma is áll. Ez a közbiztonsági hid ki-csínak bizonyult és 1902-ben ki-épitették. Ezt ma is használják a köz-vágásokra, noha már nem felel meg a követelményeknek.

Tűzrendészet.

A községben, az 1800-as évek utolján kb. ezer ház volt.

Ezek közül több mint fele nádtetővel volt fedve. A középületeket zsindely fedte, még a templomot is. A templom tetőzetéről a zsindelyt 1928-ban szedték le és palával fedték be.

A kémények nádból, vesszőből és deszkából készültek, kívül belül sárral vastagon tapasztva. Így gyakran volt tüzeset, mert a kéményben, ha levált a sár, vagyis a tapasztás, a nád könnyen meggyu-ladt.

Brengarten Henrik községi főjegyző, új építkezésre csak akkor adott engedélyt, ha cseréptető és téglakéményes házakat építették.

1893-ban megalakult Csanádpalotán az Önkéntes Tűzoltó Testület. Amint a sárguló papirokból kiderült Katkó Pál takácsmester, Kristóf János tanító, Koszinszki Endre géplakatos és Silinger József tanító volt az életre hívója. A Testület annyira élvezte a lakosság támogatását, hogy Tűzoltó-bálakat rendezett, majd pedig egyik-másik bál tiszta bevételét a Testületnek adományozta.

Így vásárolták meg a tűzoltó felszereléseket.

Ebben az időben még "szabadkéményes" házakat építettek, melyben a konyhából látni lehetett, hogy miként füstölődik a kéménybe aggatott füstölőni való hus.

--- /folytatása következik/

KÖZSÉGÜNK JELENÉBŐL

A felszabadulás óta gyors fejlődés indult meg a községben. A régi zsup és nádtetős, valamint földes lakások sorra tűntek el, s helyettük új cseréptetős téglaépületek emelkedtek. A lakosság igénye, valamint anyagi lehetősége hozta ezt magával.

A vízmű üzemelése óta mind több lakásban építettek fürdőszobát, valamint házi központi fűtést. Főleg az OTT kitchel felhasználásával az építési kedv jelenleg is tart, s ennek következtében évenként mintegy 15-20 új magán ház épül.

A Haladás és Törekvés termelőszöveteketek közös erőfeszítése nyomán átadásra került a sertéskombinát, ami a pitvarosi út mellett a közsétől 2 km-re épült fel. Ezzel egyidőben épül a régi nagylaki út mellett a szegedi Tömegcikk KTSZ helyi részlege, mely fa alapanyagú játékokat fog gyártani. Ennek átadása is az év végére várható.

A csanádpalotai ÁFISZ ez évben kezdte meg egy új ABC áruház építtetését a paplak mellett, melynek átadása 1973. júliusára várható. A Nevelőotthon /Kossuth u. 16./ új szolgálati lakással gazdagodik, s ezen túlmenően a főépületben új konyha kialakítása van folyamatban, amely előre láthatólag minden igényt ki fog elégíteni.

A községben 1971-ben megalakult az első falusi lakásszövetkezet, mely munkáját a már lezárt temető területén meg is kezdte. A községrendezési tervek alapján a régi temető helyére 180 lakás építését tervezték, s az első ütemben tervezett 60 lakásból 6 lakásba a tulajdonosok 1973. tavaszán már be is költözhetnek. A lakások kétszintesek, s minden lakónak egyforma alapterületű földszinti és emeleti lakása lesz. Jelenlegi helyzetet figyelembe véve ezek lesznek a község legmodernebb lakásai. A jelenleg épülő lakások mellett fog felépülni az új körzeti orvosi rendelő. Tervrajza és költségvetése már meg van, de kivitelező hiányában az építés még nem kezdődhetett meg.

Községünk vezetői már az 1960-as években erőfeszítéseket tettek egy új, modern "Művelődési Ház" építése ügyében, de anyagi okok miatt erre csak 1971. évben nyílt lehetőség. A kb. 7 millió forint beruházást igénylő új Művelődési Ház /Mara u. 8-10./ befejezés előtt áll, s reméljük, hogy 1972. év végére birtokba veheti a község lakossága. Erre az objektumra nagy szükség lesz, mivel ez lesz az első korszerű olyan kulturális ingézmény, ahová elképzelésünk szerint szívesen jönnek majd úgy a fiatalok, mint az idősebbek.

Ezzel egyidőben kulturális munka területén is megindult az élet. A KISZ fiatalok színjátszó csoportot alakítottak, fellendült a néptánc-csoport munkája, amely abban mutatkozott meg, hogy önálló műsoros estet is rendeztek - sikerrel.

Flórián Tibor

- o - o - o - o - o - o - o - o - o -

CSANÁDPALOTA 1972. őszi hónapok.

Hazánk első felszabadult községe Battonya nagyközség lett. Csongrád megye első felszabadult községe Csanádpalota is nagyközségi rangot kapott. Szeptember 24-én van községünk felszabadulásának napja.

Szeptember 24. emlékezetes évforduló. 27 év telt el azóta, amikor az első szovjet katonával először találkoztunk a Hadek útján. Sajnos pár perc múlva az egyik menekülő csendőrléltette az óvoda mellett a gyalogjáródnén. Hazánk felszabadulásának első hősi halottját, A. Kelemen László téren 1960. évben emelt emlékmű is erre emlékeztet.

A 48-as szabadságharcban elesett hős költőnk, Petőfi Sándor 150 éves jubileumára is készül Csanádpalota. Az úttörőcsapat éves munkája Petőfi évforduló jegyében történik.

November 7. a nagy szocialista forradalomról történő megemlékezések előkészületei is azt tükrözik, hogy községünkben fellendült a kulturális élet, új és friss erő vezetése révén. A rendezvények soron követik egymást, mind nagyobb sikerrel. A helyi könyvtár számos új kötettel bővült, az olvasók szorgalmasan látogatják. Az olvasók között fiatalok és idősebbek egyaránt megtalálhatók.

Dékány Józsefné

---.---.---.---.---.---

Szeptember 24-én

a palotai Honismereti Kör néhány tagja részt vett Szegeden a honismereti fotó és amatőrfilmes előadáson. Itt Dr. Dömötör Ákos néprajzkutató, Szabó Vilmos művelődési ház igazgató, Dr. Börcsök Vince szakreferens és Bogdán Lajos előadásait meghallgatva, tájékozódást kaptak a honismereti amatőrfilmesek összefogó munkájáról, a fotózás és filmezéssel kapcsolatos követelményekről és gyakorlati kivitelezéséről.

E fentiek után a Honismereti Kör és a Fotó Szakkör már fel is vette egymással az eddigieknél is szorosabb kapcsolatot és a közeljövőben helytörténeti képekkel is bővül Csanádpalota kulturális élete.

--- lostermán.

---.---.---.---.---.---

JELENÜNK KRÓNIKÁJÁHOZ

Nyugdíjasok napja Csanádpalotán

Termelőszövetkezetünk, a Haladás Termelőszövetkezet idén augusztus 20-án is megtartotta a nyugdíjasok napját.

Az eddigi szokásoktól eltérően most a Fényes Étteremben került sor a rendezvényre. Egyesek ugyan féltek attól, hogy itt nem lesz olyan családi hangulat, mint a régi kulturotthonba, ez azonban nem vált be, mert az első perctől kezdve mindeki nagyon jól érezte magát. Köszönhető ez a tsz. menyecske - korusának és a KISZ fiataloknak, nem feledkezve meg a tsz. többi aktivitájáról sem, akik nagy szeretettel fogadták idős tagjainkat.

Jóleső melegség öntötte el szívünket, az idős bácsik és nénik látán, akik megértő gyöngédséggel, ki kézen fogva, ki feltő terelgetéssel vezette helyére élete párját. Idős hercostársak találkoztak itt, akik ott tevékenykedtek a termelőszövetkezet bölcsőjénél és két kezük munkája nyomán teremtetők meg azt az alapot, amely lehetővé tette a szövetkezet szélesebb körű fejlesztését.

A termelőszövetkezet menyecske-korusa nyitotta meg a kulturműsort. Pattogó ritmusu dalait a megjelent nyugdíjasok lelkes tapsal jutalmazták. Ezek után termelőszövetkezetünk elnöke Posztós István mondott ünnepi beszédet. Hálás szavakkal köszöntötte a megjelent idősebb tagokat és méltatta fáradságos munkájukat, nem feledkezve meg a jövőbeni tervek ismertetéséről sem. Ezt követően szavazatok, szőlősekné és a menyecske-korús szórakoztatta a megjelenteket. A kulturműsor már a vége felé járt, amikor vidám, fiatal társaság érkezett, a Csanádpalotai Kultúrterem táncsoportja. A fiatalok tenyéri helyen ugyan, de annál lelkesebben adták elő műsorukat. A délután további részét baráti beszélgetéssel töltötte el nyugdíjas tagságunk.

A sikeres nyugdíjas nap megrendezéséért köszönet minden lelkes szervezőnek, akik tovább öregbítették a nyugdíjas nap hagyományait.

Marosi Andrásné

Elődeink éléskamrája

Elődeink éléskamrája társasabb volt a mai szűkreszebott éléskamráknál, s benne ászokon, /tél-lára, fadarabra fektetett deszka/ polcokon tartották az élelmet. Az alacsony ászokon a liszteszsákokat, a magasabb padkára épített ászokon a különféle élelmet. Fakupában a főzéshez való lisztet, fadézsában az erősturót, fabödönben, vagy cserépfazékban a sültvajat /amit böjti napokon, vagy kalács sütéskor használtak/. A régiek a dísznőzsirt is fabödönben tartották, amit azért kedveltek, mert évekig nem avasodott benne a zsír. Az ászokon tartották a savanyupaprikával teli kétfülü nagy cserépkantákat, hordókat. Kétféle hordóban savanyítottak. Az egyik volt a "kétfenekű" fahordó, amelynek az egyik végén négyszögletes nyílás volt, ahol berakták és kiszedték a paprikát. A másik hordónak az egyik vége lejárt, s egy terméskővel nyomatták le benne a paprikát, káposztát.

Ahogy az idősebb asszonyok mesélték, a századforduló idején üveges befőttet nem igen tettek, de annál több lekvárt főztek. Ősszel nagy rézüstökben főzték a szilvalekvárt, amit aztán cserépfazékban, cserépköcsögökben raktak sorba a polcokon. Községünkben többeknek volt pár kisláncos szilvása. A Maros parton /ezek a hullott gyümölcsöt cefrébe gyűjtötték és pálinkát főztek/, de akinek szilvása nem volt szilvához könnyen hozzájuthatott, mert az első világ-

áboru előtt még Erdélyből is jártak ide sátoros, gyümölcsös szerekekkel és kiáltozták az utcákon, hogy "almát, szilvát.."

A hordós káposzta is igen régi népieledel. Nagyszüleink idejében még minden háznál tettek el káposztát. Ahogy mesélték ősszel házról-házra járt a káposztagyalu, amit két székre tettek, a két végére ráültek és úgy gyalták /ide-oda mozdítással/ a kitorzsált, megtisztított káposztát. A hordóba rétegenként tették, egy sor káposzta, só, szemesbors, kuménmag, babérlevéllel és addig taposták, vagy dörögölték/erre a célra készített fával/, míg levet eresztett, azután új sor következett. A legszebb fejet a szobán tették közé "hasában" vagyis töltött káposztának. Amikor megtelt a kád, erősen leszorították. Régen terméskővel, majd szavarós kádszorítóval. Amíg a káposzta főrtt, melegben tartották, ha forrása elállt, a hideg kamrába állították.

A kenyérsütés, tarhonyakészítés sok munkával és sok felszereléssel járt. Ehhez használták a kivájt sütő, vagy gyuró teknőt, ami teknő tartó lábán állt. Többféle szitát használtak. Egy kicsit a párszűrőshöz, egy nagyot a lisztszitáláshoz, s a tarhonya készítéshez egy kisebb és egy nagyobb lyuku rostát. Ezek a falba vert szegekre voltak aggatva. A kovász felveréséhez egy szélesebb lapockát használtak, /másikat használtak a zsirsütéshez, és másikat a lekvárfőzéshez/. Ezek is a szegre voltak aggatva, a keresztvesszővel, amire a párszűrő szitát tették, amíg a párból a levét kinyomkodták. A kenyérsza kajtó kosarakat egymásba rakva az ászokon tartották. Ugyanitt a kenyérsütéshez használt külön fazekakat. Azután a bevetéshez kellett még a sütőlapát.

Nagyanyáink kendervászon tarisznyákat varrtak, s abban tartották a párélesztőt, tarhonyát, tésztát, babot, mákot. Ezeket a szellős padlásra aggatták. Ugyancsak a padlásra aggatták a szalonát, füstölthust, kolbászt. Ahol nádtető volt, ott egész éven át ott is hagyták, mert a nád és zsuptető alatt hűvös volt, de a cseréptető alatt megolvadt, ezért nyáron a kamra gerendájára erősített rudakra rakták.

A mosóteknőt, sujkolót a házban az ágy alatt tartották, hogy ki ne száradjon. A mángorlót pedig a parna alatt az ágy végében.

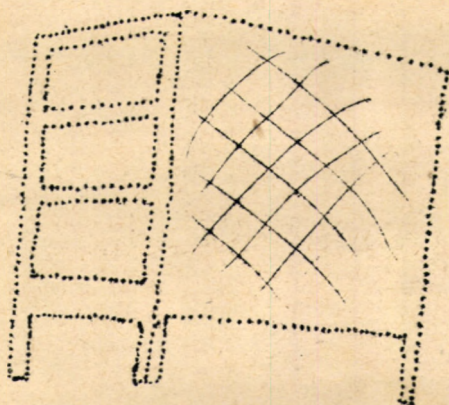
Az idősebb asszonyok még ma is ismerik a régi ételek készítésének módját, de ma már inkább a korszerűbb konyhai felszerelések tömeges elterjedésével az egyszerűbb, nem ilyen munkaigényes és gyorsabb ételek készítését alkalmazzák. Községünkben még elég sok helyen találhatók azok az eszközök, amelyeket régen az ételek készítéséhez használtak. Ezeknek az eszközöknek a megmentésére mozgalom indult a honismereti szakkörben és az uttörőcsapatban.

u

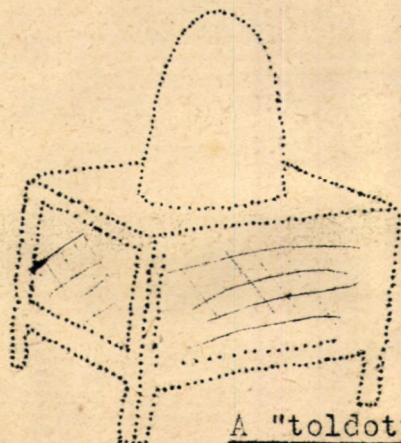
CSANÁDPALOTA MÉHÉSZETE. 2. rész.

Hogy Csanádpalotán a méhészetet is érintette egy kissé a fejlődés, ezt az is bizonyítja, hogy a 20-as években élő öregek szerint az 1890-es években ifj. Nádudvari Máttyás tanyájának méhesében, a kasok között látható volt egy, addig Palotán ösmeretlen országos kaptár.

Ezt a három keretsoros kaptárt ábrázolja az alábbi kép, melyben 25 x 18,5 cm-es keretek voltak.

A keretek felső lécén cm-es fülöket hagytak s ezek a kaptárba szegelt "sineken" tartották a kereteket a méhek által belé épített lépekkel. Kezdetben, Dzierzon nevű osztrák feltalálójáról "zirzon" néven említették. A zirzon, miként emlegették, nem talált meleg fogadtatásra, de egy év elegendő volt ahhoz, hogy érdeklődést tanúsítson, mert a mézet a lépek tönkretétele nélkül csorgatták ki a lépekből, s újabb gyűjtésre visszaadhatták a méheknek, de a méhek életében, munkájában is nagyobb betekintést nyerhettek, mert a keretek ki- és berakhatóak voltak. Hogy a fejlődés még se menjen rohamlépésekben, valamilyen uton-módon hallom után, úgy határoztak többen is, hogy a kast továbbra is meg-hagyják telelő és szaporító fészeknek /méhlekésznek/ s alája egy tenyérnyi felső nyílással, egy keretsoros kaptárt helyeznek a fülösleges méz-nak, melyet majd elvesznek a méhektől. Ez volt.

A "toldott" kas.

is nevezték.

melyet később gyámolnak

RÉGI DALOK

Nagyobb szegény nem érhetett régen egy lányt, mintha leány-fejvel
gyereket hozott a világra. Megvetés, csufolódás, guny központja
lett. Az alábbi csufolódó nótával üldözték ki örökre a faluból
Gyurka Annát is:

Gyurka Panna ingibe
Retete, sárilom.
Ri egy tetü mérgibe,
Retete, sárilom.

Ridogál a Palika,
Retete, sárilom.
Mert nincs néki kalapja,
Retete, sárilom.

Meg van már a Palika,
De nincs néki kalapja,
Mert elinalt az apja,
Retete, sárilom.

Ha eltűnt is az apja,
Azért csak lesz kalapja,
Ott a sintér bundája,
Retete, sárilom.

Bazsó Dénes gyűjtéséből. -

A 13. Vértanu emlékére.

Jaj de busan süt az őszi nap sugára
Az aradi várnak tömlöcablakára.
Szánja azt most 13 magyar vitéz,
Ki a tömlőc fenekén most halálra kész.

Zörög már a börtönajtó nagy zúvára,
Jertek ki hát hű magyarok a halálra.
Bucsuzzatok el egymástól mindörökre,
Egy pár szóval, férfiuhoz illőképen.

Ki is jöttek sorban mind a tizenhárman,
Elbucsuztak egy pár szóval katonásan.
Gyerünk pajtás, az Istenhez, fel az égbe
Hadd fordítsa szemeit a magyar népre.

Sireg forog már a hóhér a kötéllel,
Számolni akar sok vitóz életével.
Domjanich meg így kiállt nagy nyugalomával:
Vigvazz fegyver, fel ne burzold a szakállam!

Damjanichot nagyják végső órájára,
Hogy társai szenvedését végig lássa.
Viruljon a sirotonokon sír virága,
Dicső legyen életetek kimulása!

Ismeretlen szerző

Balogh András gyűjtéséből, melyet édesanyja régi leánykori holmijai közt talált 1919-es bejegyzéssel, egy iskolai füzetben.

0-0

PALOTAI KRÓNICA a csanádpalotai Kelemen László Művelődési Otthon hon-
ismereti szakkörének lapja.

Kiadja.....:Csanádpalota nagyközség Tanácsa.

Lektorálja:.....:Gila Mihály Egys. Vez. Titkár.

Szerkeszti.....:Szerkesztő bizottság.

Borítólap.....:Szügyi László és Kinyó István.

A kiadásért felelős: Flórián Tiborné műv. ház igazgató

0-0

7.0

12.szám

1972.december

KÉZIRAT GYANÁNT

Honismereti, helytörténeti közlemények
Csanádpalota nagyközség Tanácsa

Kiadja: A Csanádpalotai Kelemen László Művelő-
dési Ház Honismereti szakkörének lapja.

Bazsó Dénes:

C ANADPALOTA TÖRTÉNETE

--A legrégibb időtől napjeinkig.12.rész.--

Tűz esetén, kézi szerzőkkel verték a tüzet, és vödörben hordták a vizet az oltáshoz. Az ázott kutak vize egykettőre kifogyott, a tüzet tehát nem tudták eloltani. Főleg arra törekedtek, hogy a tűz tovább ne terjedjen, és a házból kimentések a butorokat.

Az 1893-ban megalakult Önkéntes Tűzoltó Tarsulat lövontásu, kézierővel hajtott fecskendőkkel és vízfordó lajtokkal szerelték fel. A lajtokban állandóan víz volt.

A tüzet a harangok félreverésével és a Tanácsháza tetejéről kürttel jelezték. Ma sziréna szólal meg. Felszerelésük is korszerűbb. Tűz esetén, a makói áll. tűzoltók motorizált fecskendőikkel is lokalizálják a tüzet. A helyi önkéntes tűzoltók a tűz oltásában, a javak mentésében éppen olyan szakértelemmel vesznek részt, mint az áll. tűzoltók.

Nagyobb tűz a múlt században volt, 1873-ban, amikor két sor ház leégett. Majd 1917. nyarán, amikor az állomás területére rekrivált és bekazalozott alomszalma és széna meggyulladt. Ekkor a telefonoszlopokból is elégett kettő, de a bent álló vagonokat sem tudták kimenteni a tűz közelsége miatt. Lóderék nagysagu paraszak emelkedtek ki és usztak a levegőben, de szerencsére nem a község felé. Azóta az önkéntes tűzoltóknak minden esetben sikerült, legalább, a szomszédos épületeket megmenteni.

Itt említem meg, hogy a templom tornya 1963. szeptember 2.-án éjjel, ismeretlen okokból kigyulladt és a tetőszerkezet egy része is leégett. A harangok átszakították a mennyezetet és lezuhantak. Ujra kellett önteni mind, mert a hőstől olvadásnak indultak. A kárt a biztosító társaság megtérítette.

Járdák építése.

Az utcai járdák építése az 1870-es években kezdődött. Téglát Makóról fuvároztak. A járdák építése előtt, szalmából, istállótrágyából készített bürükön jártak az emberek esős időben. Az árkok felett deszkapalló ívelt át.

Az 1890-es években községünkben is létesült egy községtéglagyár, és pedig a tehénjárás keleti szélén, azon a magasabb területen, hol az egykori Várpalota község települt. Itt a község cserépezetést is eszközölhetett. A községtéglagyár és téglagyár beindulása után egy másik téglagyár is beindult, a mai Nefelejts és Viola utca között. Ezt követően a mai piófa utca déli végén a Galgóczi féle téglagyár is megkezdte működését, de itt már, az 1920-as évek második felében, emberi erővel működtetett téglaprést használtak.

Kezdetben csak az utca egyik oldalán volt járda, később fokozatosan építettek a másik oldalra is. Az Ó-tető sarkától a vasutállomásig salakjárda volt. Az állomás felé vezető utat akkor kövezték ki, amikor a fősolgabírói hivatal 1923-ban/ide költözött.

.../Folytatása következik/

Csanádpalota Méhészete. 3. rész.

A tödött kas, vagyis a gyámol lassan bebizonyította, hogy a keretekkel való méhészkedés nemcsak kifizető, de izléesesebb és élvezetesen könnyebb. Ezekután az 1920-as évek derekára már a kast csak rajfogásra alkalmazták. Na meg nálam volt egy betelepítve, de csak muzeális értékéért és a Takarékpénztár helyi fiókjának homlokzatán a szorgalom jelképeként.

Az országos kaptárakban kettő sor keret volt a fészek, ahol szaporodtak, míg a harmadik sort a méhész anyagrácscsal választotta el. Kezdetben az anyarácot Hanneman nevű feltalálójáról hannemanrácsnak nevezték. A dolgozó méhek ezen át tudtak közlekedni, de az anya - nagyobb testalkatánál fogva - nem. Így ez az egy sor keret volt a méztér, melyből a méhész magának tulajdonította a mézet.

Amikor már megszokták az Országos keretméretű kaptárt, egy-két haladóbb szellemű méhész beszerezte az addig Cspalotán ismeretlen, 3 keretsoros s 30 keretet befogadó

Boczonádi kaptárt,

mely annyival különbözött az előbbtől, hogy ennek keretmérete: 32 x 28 cm-es volt. E nagy ürtartalma miatt "hombárnak" csufolták, de csak egy-két évig, mert határunkban csaknem minden nyáron diszlott a tisztessfü /tarklóvirág/ s a Boczonádi kaptárakban lévő méhcsaládok pergetéskor dupláját adták, mint az Országos. És lassan kiszorította a kiskeretes országos méretet.

1926-ban terjedni kezdett az a gondolat, hogy "összefogásban az erő"! És ezt követően 1927. január 6. napján, Mácsai Ferenc iskolaigazgató, Brenner József gazdasági tanár és Babiczki Árpád tanító sorozatos méhészeti előadása után, 56 taggal s 210 méhcsaláddal megalakult

Csanádpalota és Vidéke Méhész Egyesülete.

Az Egyesület célja volt a méhész szakirodalom beszerzése, így az akkori MÉH, a MAGYAR MÉH, a MÉHÉSZET, az ALFÖLDI MÉHÉSZET, a MÉHÉSZUJSAG, majd a MÉHTENYÉSZTÉS című lapok előfizetése. Egyesületünk figyelme kiterjedt a szakkönyvekre is, mellyek közül elsőnek Örösi Pál Zoltán: "Méhellenségek és a köpü világa" című könyvet vásároltuk meg. Sor következő évre taglétszámunk 146-ra emelkedett. Igaz, Nagylakról, Apátfalváról, Kövegyről és Mezőhegyesről is jelentkeztek néhányan.

A befizetett tagdíjból helyiséget béreltünk, pergetőt és mülépprest vásároltunk, könyvtárat létesítettünk. Összejöveteleket minden vasár - és ünnepnapon tartottunk, míg a választmányi ülésekre minden hó első vasárnapján került sor. Az évvégi közgyűlés minden évben január 6.-án zajlott le. A harmadik évben már 6 családós méhállományunk is volt. Ennek mézhozamát az őszi "mézes bálak" alkalmával 1-2 és 3 kilós adagokban díjként osztogattuk azoknak a fiataloknak, akik a legszebb népviseletben jelentek meg.

Asztalos P. Kálmán

Kenyérsütés, párélesztő készítés

A gondos háziasszonyok, régen, a kiskertekben néhány tő komlót is termeltek. A komló virágját megszáritották és a párélesztő készítéséhez felhasználták. A párélesztőt mindig a kenyérsütéskor csinálták, mert a kenyértésztából és a kovászból is tettek a párélesztőbe egy-egy maréknyit. /Ezeket langyos vízbe tették, hogy a tálhoz, teknőhöz ne ragadjon belőle./ Ezután a megfőzött és lehűtött komlót /egy kosár nagykorpához egy marék komlót, egy marék szemes árpát, s egy marék szentmárknapi szentelt búzát főztek /összekeverték a kenyértésztával és a nagykorpával. /A háboru alatt a korpá helyett kukoricadarát tettek, az élesztő helyett pedig timsót./ A korpás tésztát ledagasztották és kelni hagyták. Vagy pedig mindjárt kiszaggatták. A párélesztőt mindig marokkal szaggatták és a /vesszőből font/ nagy, kerek pár-száritóra rakták. A tűző napon, vagy a padláson száritották. A megszáradt, összetördelt párélesztőt vászontarisznyában szellős helyen tartották.

Kenyérsütéskor kenyerenként félmarék párélesztőt áztatnak a sütőfazékban. /Kenérsütéshez külön cserépfazekat használtak./ A sütőteknőbe szitált lisztbe kis mélyedést csináltak és abba szűrték a párlevet. A korpás léből és a külön áztatott két deka élesztőből, lisztből kovászt vertek fel a széles lapockával. Ha kész volt, liszttel meghintették és rátették a keresztvesszőt, párszűrőszitát a kinyomkodott korpával, s az egészet melegen betakarták. 6-7 órán át kelni hagyták. /A kenyérsütéshez mindig este bekovászoltak és hajnalban dagasztottak./ A dagasztáshoz minden kenyérhez félmarék sót áztattak meleg vízben. /Esetleg még egy csipetnyivel "megszereztek". /Ezzel keverték el a kovászt és a lisztet, amit egy órahosszat dagasztottak. Ha esetleg a kelleténél keményebb, szívósabb lett a tészta, a dagasztó asszonyok igen gyakran a vizes fazékba nyomkodták kezüket, vizes kézzel dagasztottak. Dagasztás után egy órán át kelni hagyták, majd kiszakajtották. A szakajtó kosarakba szakajtó ruhákat raktak, s azzal letakarták. Így kelt míg a kemencét felfűtötték.

A kenyér bevetésének is voltak szabályai, szertartásai. A sütőlapátra tett tésztát vizsakéből /előlről hátrahúzva a kést/ vágta föl, hogy a vágás a kenyér külső oldalára essen, s így a kemence jobban "felszítja" a kenyeret. A tésztát a kemencébe hangos cuppogással tölték be, s a bevetés után a sütőlapáttal keresztet rajzoltak a kemence szája fölé. De keresztet vetettek a felvert kovászra, a ledagasztott tészta is. Ezenkívül szokás volt a szakajtó ruhákat a kemence szájára rázni, s egy köcsögbe vizet tenni a kemence szájába.

A kenyeret /jó nyolckilósakat/ két óra hosszat sütötték, a két-három kilós cipókat egy óra hosszat.

Kiszedéskor a kenyeret megmosták és a szilkében maradt vizet a tetőre öntötték, hogy a házra szálljon az áldás.

Ezek a szokások talán nem is babonából születtek, hanem abból, hogy a régiek nagyon becsülték a kenyeret, mesélték: Barta Illés bácsi és neje. A lessett kenyérdarabot sohasem hagyták a földön, hanem fölvették, megfújták, megcsókolták és megették. Kenyérszegéskor pedig mindenkor keresztet vetettek a kenyér aljára, ami a török időkből ered.

Pánczél Józsefné

Régi juhászok

Nagyanyám 1861-ben született, sok mindent elmesélt a régi időről, én most ezekről írok. Ugy írom, ahogy tőle hallottam. A juhászokról sokat beszélt, az édesapja juhász volt. A csigai legelő és az ugarak még egyben voltak. A juhászok egészen Makó alá eljártak legeltetni. Mindig kint voltak. Az asszonyaik egyszer egy héten vittek nekik főtt ételt, vittek a tiszta alsóneműjüket és a kenyeret.

Minden juhásznak volt egy földalatti kunyhója, benne egy vacok, úgy hívták a fekhelyet. Egy asztal fából összetákolva és fémrútból vágva ülőhely. Erre a helyre hozták az asszonyok az elemózsiát /az ennivalót/. Hust nem igen vittek nekik, mert azt evett a juhász, azt megfőzte és sütötte ő maga, kalácsot vittek az asszonyok és levest.

Nagyanyám egyszer megkérdezte tőlünk: ettünk-e már sültet főttet, a világra nem szűket földalatt a fa tetejében? És elmondta mi is az, olyan bárány, melyet az anyjából vettek ki levágáskor. Azt megfőzték, vagy sütötték a földalatti kunyhóban a fából készült asztalon megették. Sokan voltak juhászok és gyűlölték egymást.

Nem egyszer megtörtént, mondta nagyanyám, kiment az asszony, de az urát nem találta és nem is lett meg sohasem. Elveszett nyájastal, ilyenkor aztán egyik másik juhász fal-kája megnőtt. Arról igen-csak tudta a többi, ki ütötte agyon az elveszett juhászt, de hallgattak róla. Vad ember módjára éltek. Mogorvák voltak és szótlanok. Jellemző volt rájuk a nagy haj, nagy bajusz és a szakáll. Az erősebb alkatu juhászok meggazdagodtak, a gyengébbek elveszték.

100 év eltelt azóta, juhászok még ma is vannak, de hol vannak ezek a 100 év előttihez képest. Motorbiciklin, autón, vonaton járnak és este a villanyfényes kivilágításban ülnek a fotelbe családjaik körébe a televízió előtt.

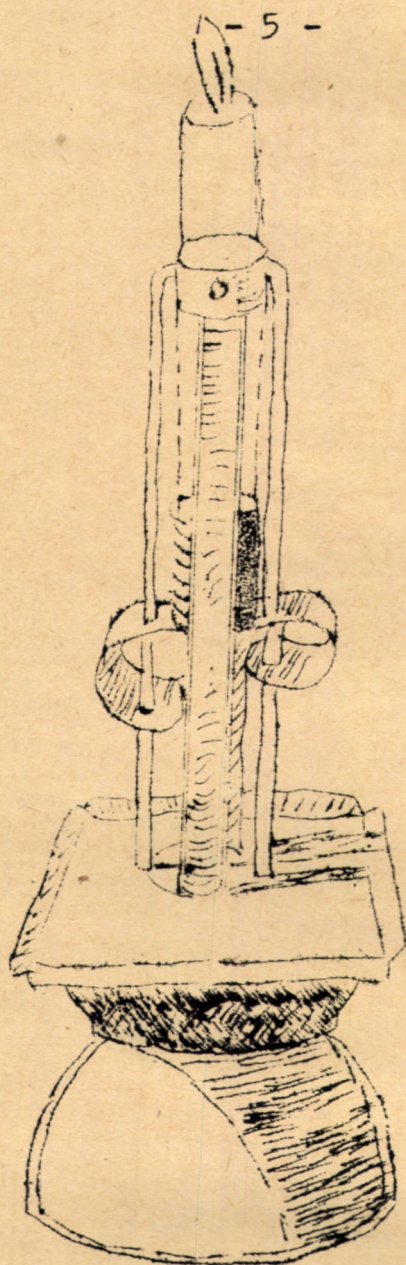
..-.-.-.

Nyergesné

PETŐFI SZAVALÓVERSENY

December 17.-én délelőtt a Művelődési Ház szervezésében a KISZ. fiatalok az MSZMP.székházában Petőfi szavalóversenyt rendeztek. Az elismerésreméltó szavakatokért a résztvevők könyvjutalomban részesültek. Az első négy helyezett jogosultságot nyert a járási versenyen való részvételre. A verseny kezdete előtt megtudtuk Adók István, Kriván Pál és Kiss Kálmán fiataloktól, hogy ők és társaik örömmel foglalkoznak községünk kulturális életének fellendítésével. Ez annál inkább öröndetes, mert az említett műsor csak kezdete a jövő évben sorra kerülő Petőfi megemlékezéseknek.

-los-

Gyertyatartó abból az időből, amikor a szobában az olajmé-
cses világítását felváltotta a gyertya.

Ha a gyertya fogyott, a tartó oldalán látható karikászerű
fülekkel emelték feljebb a gyertyát.

Új gyertya beállításakor a füleket, a talapzaton látható
"tepsiig" huzzák. A tepsi a lecsepegő faggyu felfogására
készült, így nem szennyezte az asztalt.

Az 1890-es években használta K.Kovács Máttyásné.

/Czene Mihály rajza/

JELLENÜNK KRÓNIKAJA

A makói és hódmezővásárhelyi háziipari szövetkezetnek községünkben igen sok bedolgozó tagja van. Elsősorban kesztyűk, raffia táskák készítésével foglalkoznak. Ezen bedolgozók nagyobb része már nyugdíjas, munkájuk azonban mégis frissességet árul el, ezt bizonyítja az a tény, hogy munkájuk selejtmentes. Jó munkájuk elismeréseképpen a közelmúltban néhány törzstag oklevelet és pénzjutalmat kapott. Ezek között volt özv. Kodrán Jánosné, Motyovszki Jánosné, Mihaleczki Antalné és még néhányan.

Dr. Révész István körzeti orvos fél évszázada gyógyítja községünk lakosságát. Munkájának kezdete óta három generációt gyógyít. Bár kiérdemelte nyugdíját, mégis fáradhatatlanul dolgozik, úgy a rendelőjében, mint betegeink lakásán. Munkájának elismeréséül a Nagyközségi Tanács jelvénnel tüntette ki és pénzjutalomban részesítette. Kívánjuk, hogy jó egészségben gyógyítsa továbbra is községünk lakóit.

Dékány Józsefné

Községünkben a helyi Vöröskereszt szervezet igen aktív tevékenységet fejt ki. Az elmúlt évekhez hasonlóan a Vöröskereszt keretében ma is folynak a polgári lakosság érdekében történő filmvetítéses elsősegélynyújtó tanfolyamok.

A Vöröskereszt szervezet csatlakozva a vietnami nép segítségére indult országos mozgalomhoz, a vietnami nép iránti szolidaritását a budapesti amerikai követségre küldött tiltakozó táviratával és a vietnami nép részére küldött anyagi támogatással juttatta kifejezésre.

A szervezet elsőrendű feladatának tekinti az önkéntes véradó mozgalom minél eredményesebb megszervezését. Véradóinknak minél nagyobb megbecsülését, s a velük való kapcsolat minél jobb kialakítását. Ennek érdekében a Vöröskereszt vezetői és aktívái az elmúlt napokban sorra látogatták véradóinkat és ugyanakkor újabb véradókat is igyekeztek megnyerni a nemes cél érdekében.

A november 25.-i véradáson 82 személy adott vért.

Vöröskereszt szervezetünk soronkövetkező tennivalója:

a IV. kongresszus jegyében történő, új vezetőségválasztó közgyűlés megtartása.

Pánczél Józsefné

Szépen csiripeltek

A "FALUSI VEREBEK" CSANÁDPALOTÁN

Messze van még a tavasz, de Palotán mégis a "Falusi verebek" csiripelésére lettünk figyelmesek. Ugyanis december 10.-én este, a palotai műkedvelőt kedvelő lakosság közel három órán át gyönyörködhetett a változatos műsorszámokban és a műsor szereplőinek játékában.

Minden válogatott szavaknál jobban bizonyítja a vastaps, a műsorszámok ismételtetése, hogy Erdélyi Mihályné, Kodrán Sándor és Franyó Sándor citeraszámaira bemutatott népdalok, táncok szereplői kitűnőek voltak. Ugyanígy az "Eljegyzés" megjátszása is, noha száz eljegyzés közt se lelhet olyan anyát, mint amilyent a darab írója játszatott.

Bámulatos volt az alig nyolc éves Zsiros Zsuzsika harmonika-játéka, mellyel nagy tapsot aratott, s amely tapsból Lőcsei Mihály karnagynak is jutott bőven.

Külön dicséretet és elismerést érdemel Oláh Gyula konferálása, mely a darabokhoz igazodott, de önálló volt és a szórakoztatáson kívül hangos derűt keltett.

A sikerért Bogár Istvánné óvonót, Kállai Istvánné tanárnőt és Marosi Andrást illeti dicséret.

-los-ter-mán-

.-.-.-.-.-.

A PALOTAI KÉPZŐMŰVÉSZETI KÖR BEN

1959-ben alakult meg Csanádpalotán a képzőművészeti szakkör. Akkor Kálmán Edit tanárnő hívta életre. És egy ideig élt és virult. A szakkör tagjai kiállításokon vettek részt. Kálmán Edit távozásával a szakkör élete, munkákedve csappant, majd nem is tevékenykedett. Most, Flórián Tiborné szervezésével, a felnőttek mellett ifjúsági szakkör is működik. Takács Győző makói tanár, ismert képzőművész az oktatójuk.

A gyermekek elsősorban a mesevilággal kapcsolatos vizuális fantáziájukat fejlesztik, mert e nélkül nincs művészet. Grafikájukat tornácok, butorok, népi építéssort jelképezi. Ehhez kapcsolódik az adott formák, Csanádpalotának régi képe, élete.

A felnőttek szakkörének tagjai nem hivatásszerűen dolgoznak, hanem mindenki a hétköznapi munka fáradalmai után fog ecsetet és fest, vagy kést és farag, melyhez az agyagszobrászat is tartozik. S ahogy Takács Győző és Patacsics József makói szobrásztól is megtudtuk: a jövőben szoborbemutatókat is rendeznek.

A szakkör tagjainak dicsőregetes múltja van s reméljük, hogy további alkotásaikkal embertársaink örömére ezután is dicsőregetes munkát végeznek.

.-.-.-.-.-.

Dékány Józsefné

RÉGI DALOK